Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 93 (4534). | ЕРА, 5 август 1971 шу. | Мах 2 кеп. | Газет арадувл 1923 шера денз

НАХА ЭША ТОВАРАШ ДУКХАГIА

«Цар хоатташ долча потребительски товарашца бахя нах Iалашбара боккха лоархIам а беш, — аьлар КПСС XXIV съезда Отчетни доклад еш парте ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева, — Центральни Комитето данза дардоацаш лерхI промышленноста дерригача доакъошка уж дукхагIа хьадара шерра программа укх гаргарча хана оттаелга. Из программа кхоачашъяр советски халкъа вахара хьал тоадара юкъе доккха дакъа лацар хургда».

Цу тайппара бехктокхаме лоархI парте Центральни Комитето наха эша товараш шерра арахецилга.

Из дика кхета а деш, республика цхьайолча предприятеша хьокхам эца мегарболаш вIаштIехьдаькхад из гIулакх. Хьаэцаргья вай Нохч-ГIалгIай швейни производствени объединени. Укхаза лаьрхха цех вIашагIъеллай наха эша товараш арахецара.

Цига арахеца продукци хьаю стандартни йоацача бедалах, совдаьннача зигех.

ДIадахача ах шера цу цеха коллективо арахийцар ши эзар гаргга издели — берий килгаш, тIолгаш, 500 берий нейлонови кочамаш, иштта кхыдараш. Дика пайда эц цу цехе вIалла пайдана яц, аьнна, лаьрхIача отходех а.

Цхьабакъда, цу тайпара масалаш дукха доаладе йиш яц. Республика дуккхача предприятеша хайра хIама дац наха эша товараш дукхагIа арахецара.

Дика хIама дагадехадар соахк «Терек» яхача фирма кулгалхошта. Цар лаьрхIадар наха чIоагIа хоатташ дола кухонни гIандаш, берий гIандаш, барцкъаш хьалахкаргаш, иштта кхыйола продукци арахеца. Цхьабакъда, хIанзалца хьа даь хIама дац.

«Трансмаш» яхача заводо 10 эзар сома маьха наха эша товараш арахеца лаьрхIадар укх шера. Бакъда, хIанзалца хьа цхьаккха а из тайпа продукци арахийцаяц.

Моттигерча промышленноста предприятеша лаьрхIадар 200 аьшка маьнги, кхы тайпа продукци арахеца. Арахийца цхьаккха а яц.

Йоккхий торонаш я «Красный молот» завода. Бакъда, царех бизза пайда эцац. Цу заводе хьадеш дола яьш чIоагIа хоатташ да наха. ХIаьта а шера 830 мара арахецац уж. ХIана? Цу балха дог лазаш завода кулгалхой боацандаь.

Халкъа эша товараш арахецара дукха хIама карагIдаргдар «Грознефтехимзаводы» объединене предприятешта. Вешта, цига геттара тесса леладу из гIулакх. А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводо укх гаргарча хана халкъа эша товараш арахецара деш вIалла а хIама дац. «Грознефтехимзаводы» яхача объединене а, хIаьта иштта цунна чуйоагIача предприятей а кулгалхоша шоай декхар дархIац шерра халкъа эша товараш арахецар. Из плана тIа оттадаьдац. ТIаккха «сов халонаш» сенна ю?

Республика хьунпромбоахамий доалахьа ворхI эзар гектар боча бIараш да. Царех цхьа эзари ах эзари гектара тIара дараш латаш да. Дукха нокхарий а да цар доалахь. Цхьабакъда, уж нахага дохкилга вIаштIехьдаккхара деш хIама дац.

Тайп-тайпара дахчан хIамаш е йиш я хьунпромбоахамий. Из болх а геттара эсала вIаштIехьбаьккхаб.

Йоккхий торонаш я халкъа эша товараш арахецара Грозненски химически комбината. Бакъда, цу гIулакха лерттIа уйла яц комбината кулгалхоша.

Дукха хIама де йиш я Гудермесски медицински инструментий завода, Наьсарен трикотажни фабрика, бытови гIулакхаш деча Министерства предприятей. Дале а, гIулакх меттахьа далац.

Наха эша товараш шерра арахецилга иштта тесса леладе йиш яц дIахо. Шенхаштта тоабе беза из болх.

Партийни организацеш, моттигера Советаш, райисполкомаш, боахамий, предприятей кулгалхой декхарийла ба халкъа эша товараш арахецара лерттIа йоакхо е. Вай республике шортта торонаш я цу гIулакха. Кхетамца пайда эца беза царех. Цу хьакъехьара моллагIа а дика инициатива хьаллаца а йоаржае а еза.

Пайдане хургдар, Москве санна, райисполкомашка халкъа эша товараш арахецилга вIаштIехьдаккхара лаьрхIа йола массазара комиссеш вIашагIйохкаре.

Къаьстта теркам тIабахийта беза арахецаш дола наха эша товараш дика хилийтара а.

Халкъо хоатта товараш арахецаш промышленни цехагара денз арахецача продукце мах оттабеча организацега кхачалца бодача новкъара духьаленаш цIенъяь дIаяха еза.

Из болх цIенхаштта тоабара, вIаштIехьбаккхара денна тIахьожам лоаттабе декхарийла я партийни организацеш. Паччахьалкхен лоархIам болаш гIулакх да халкъа эша товараш шерра арахецилга.

Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза 2400 бежани 3300 устагIий ба укх шера нхоабаш. Дукха доакъар эш царна. Цудухьа уж чуйнна доакъар кийчдеш ба. ПланагIа Iалашъе эзар 1300 тонни йол я. ХIанзле аханея совгIа Iалашъяьй из. ХIаьта 570 тонн сенаж дIаеллай. Дика лел из боях Бибулатов Эльмарза кулгалдеча бригаде.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа): трактористаш С. Амигов, В. Хучбаров, зоотехник В. Амагов, бригадир З. Бибулатов.

С. ХАКИЕВА сурт.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

БОЛХ ЛАЬГIБАЛИЙТАЦ

Iалаьмате дика хьийкъадар тха совхоза кхашка укх шера ка бола ялаташ. Тхона ха а ховра иштта уж хьувкъаргдолга, хIана аьлча дIадахача шера гурахь денз ца хаддаш царна Iунал деш хьабоагIа тха механизатораш. Маца даьннад Яндарерча хий ца дехкча гектара тIара 35 центнер кIа? Сона дага ягIац из ха догIаш дийлхача шеранка а. ХIаьта а укх шера тха вIаштIехьдаьлар изза хьувкъам кхебе. Iа шийна дIададаларга хьежжа да лаьтто юхалу беркат а.

ПланагIа 400 тонни ка бола ялат дIадала дезаш дар паччахьалкхенна тхо. Оаха 800 тонн совгIа деннад. Тха кхашкара баьннабале а шоай агрегаташца доалахошта ялат чуэца новкъостал деш ба тха механизатораш. Цудухьа, царна юкъера цхьабарий цIераш яха лов сона.

Ялат чуэца доладича денз доккхача хьинарца, говзалца къахьегаш чакхваьлар комбайнер Хамхоев Аьхьмад. ТIеххьарча деношка мара дIайоаккхаяланзар кхыча комбайнерашта, цун комбайна тIара цIе вымпел. КIэ аьрда даллалца даим хозар Хамхоев Вахий, Даурбеков Iадрахьмана, кхыча комбайнерий цIераш.

Ялат Даьхен амбарашка сихагIа дIаккхоачийтача белгалбаьлар шоферага Зязиков Махьмад, Мальсагов Рашид, Турпаев Iиса, Лятыров Ваха, кхыбараш.

Районе эггара хьалха ялаташ аьрда даьлар тхо. КIа аьрда дIадихьадар аьнна хьувкъам чуийца баьннилга лархIац оаха. Хьувкъам чуийна даьнналга лерхI — кхай тIа цхьа ча хол ца хиччалаьтташ аьха Iаьржделча.

Ца хаддаш ча гулдеш, фермана юхе дIа а увзаш аргIаш деш боахк механизатораш сихбенна. 500 тонн гаргга чах аргIаш даьд ферма коа. Хьалха санна, из доакъар Iалашдеча хьинаре къахьегаш а хIаьта нах оарцагIбоахаш а хьавоагIа укх шера вай республика Лакхехьарча Советe депутаталла харжа тха механизатор Хамхоев Паша. ДукхагIа долча даькъе из бахьан долаш дика лел тха совхоза доакъар Iалашделга. Цхьан шерай ах шеран тоъаргдолаш из Iалашде оаха я чIоагIо йохаргьяц тха. ХIаьта тхоай декхар кхоачашде йиш йолаш дукха торонаш я боахаче.

Дийнахь а бус а лаьттащ оахаш массехк агрегат я. Охама кIала хIара гектара тIа шишша центнер суперфосфат яха удобрени тосс оаха. Тха уйла я Iа хьатIакхачале аханза цхьа лаьттан чIегалг ца йита, хIаьта ши-кхо бIаь гектара тIа шолагIа хьувкъам кхебе.

Тха боахам хьокхаме хила безачарех ба. ХIана аьлча, юртбоахама специалисташ Iомабу, кийчбу Iилманца юваенна я тха къона совхоз-техникум. Дукха ха яц из вIашагIъелла. Нийсъу кхочамбоацараш. Цхьабакъда уж юстара доахаш тхоай болх, экономика чIоагIача наькъа тIа яккха гIерт тхо. Цу даькъера цхьа рычаг я хIанз оаха кхашка ду балхаш а.

М. ЦОКИЕВ.
Наьсарерча совхоз-техникума директор.

Сурта тIа шоана гу Кочковая Мария — Грозненски химически комбината № 12 йолча цеха аппаратчица. Хьалха латта болхло а дика общественница а лоархIаш я из. Комбината кагирхоша шоай комсомольски организаце секретаралла хержай Мария.

Ши шу да цо укхаза болх бу, цу юкъа кхо гевзал Iомаьй цо.

С. ХУГАЕВА сурт.

СЕНТЯБРЬ БЕТТА ЧОТАХ

Къоарглуш доагIа Карабулакера бурувтохара балхий управлене Байгереева кулгалдеча бурувдеттача бригада «Закан» яхача 5-ча скважина тоха бурув.

Москвичийи старопромысловцийи дика гIулакх хьал а лаьца нийслагIча пятилетка декхар ханал хьалха кхоачашдара социалистически яхье баьнна къахьегача бурувдеттараша халача геологически хьалашка 3355 метр бурув техад. Ворх бетта тоха дезаш хинначул 405 метр дукхагIа да из, хIаьта бархI бетта заданел — 20 метр совгIа. Сентябрь бетта чотах бурув тохаш ба хIанз бурувдеттараш.

Л. МОИСЕЕВ.

ХА ЗЕХЬА ЙОАЯЦ

Материальни безам совбоаккхаргбола мероприятеш вIаштехьяхара боккха теркам тIабахийтаб тха колхоза правлене. Иштта, доакъар Iалашдеча социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхачоа ахчан преми лу. ХIаьта Iан заммалахь доахан чусоцадергдолча моттигашка кIийратIа 200 тонн йол Iалашъяьча бригада коллективана 100 сом ахча тел. Цул совгIа доакъар Iалащдераштa дамм бIайха кхача лоаттабу. ХIаьта салоIаш деша керда газеташ, журналаш хул, радиога ладувгIа, телевизорага хьажа йиш я. Касткаста хул бригадай станашка лекцеш ешаш, концерташ уоттадеш колхоза агитбригада а. Цу дерригача гIулакхаша дика лаккхъяьй къахьегама овсарле. Цунна гешал ду укх факташа. Масала, планагIа 300 тонн кийчле дезача хIанзле 380 тонн баьца витаминни хьоар кийчдаьд боахаме. Иштта планал совгIа Iалашъяьй йол а. ХIаьта сенаж кхоъ-ах эзар тонн я.

ХIанз беррига из силос Iалашъяра тIабахийтаб колхоза къахьегамхоша. ПланагIа 33600 тонн Iалашде деза из мах бола доакъар. ХIаьта силоса лаьрхIа дIайийна хьажкIаш 1400 гектара тIа я. Из хьокхаш 12 силосни комбайн йоал. ХIанзле ворхI бIаь гектара тIара хьеккача хьажкIаех 10200 тонн силос Iалаъяь баьннаб совхоза къахьегамхой.

Къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб силос Iалашъяра болх боахама хьалхарча комплексни бригаде. Цун кулгалдеш я къона специалист Колпикова Раиса Петровна.

Дика хьувкъам кхебаьб цу бригада къахьегамхоша хIара гектара тIара план 250 центнер йолча юкъера лаьрхIача кхо бIаь совгIа центнер моша хьажкIаш хьокх механизатораша. ХIаьта цхьайолча моттигашка йиъ бIаьнега а дIакхоач.

Укх шерара ахка къаьстта дIайхей декъей да. ХIаьта гIеххьарча хана йоачаш йоцандаь денгара дейга кIезиглуш латт лаьттанцара тIоадал. Цу гIулакхо доккха зе ду юртбоахама культураштa. Масала, цхьан участке ди тIехьагIа хьеккача, шиъ-кхоъ центнер кIезигагIа хул хьажкIай хьувкъам. Цудухьа ха лоархIаме хеташ къахьегаш ба бригада механизатораш. Iуйран сатоссаш болх дIа а болабаь боад къовлабаллалца къахьег цар. Бригада силоса лаьрхIа йийна хиннача цаI-ах бIаь гектарах хIанз хьакха эзаш йисар ткъаь пхийтт гектар мара яц. ХIаьта хьеккачар Iалашъя силос йиъ эзар тонн гаргга я. Комбайнерашта юкъе къаьстта лакха къахьегама голамаш драх Анепков Ивана. Ше балха норма юкъера лаьрхIача 150 процент кхоачаш ца еш цхьа ди дIадахийтадац цо хIанзалца.

Бригада болхлой къахьегама дисциплина чIоагIа хилар бахьан долаш даьхад уж. голамаш. Къахьегама дисциплина толхаяьр цу сахьате бехктокхаме оз. Иштта, цхьан дийнахь яхье котвала гIерташ комбайнера Соломатин Марка ца хьокхаш хьажкIай бIарчча мугI битар. Кхычар теркал ца деш дисанзар из гIалат. Комбайнераш шоаш цу сахьате юха а верзаваь ца хьокхаш йиса хьажкIаш чуийцар. Цу тайппара балха шийгара гIалат далийта болхло коллективо ше бакъахьарча новкъа воаккхаш дукха моттигаш хиннай бригаде.

Е. СОЛОВЬЕВА,
Наурски района Ленина цIерагIча колхоза экономист.

ГIишлошъерий ДЕН сийна

ЯКУТСК, 3 август. (ТАСС корр.). ГIишлошъечун Ден сийна тIаийна декхараш ханал хьалха кхоачашдаьд Вилюйски ГЭС коллективо. Из мехка къилбаседа-малхбоале моллагIа доацача даим гIор латтача хьалашка хьалъю эггара йоккхагIйола станци я. Бакъда, гIишлошъераша тIеххоачашъю заданеш. Тахан станце шоллагIча аргIан машенна здане котлован яьккха яьннай, ГЭС лаьттана кIалхара площадка кийчъяьй. Уж балхаш деш ах миллион совгIа кубометр диабазовой тIо хьалбаьккхаб.

БИЪ ТЕПЛОВОЗА РЕМОНТ ЯЬЙ

ЧIоагIа раьза болаш тIаийцар тепловозникаша пятилетка машеннаьиъа транспорт дIахо а дегIайоалаяра, алапи лакхдара, кадраш чIоагIъяра КПСС ЦК, СССР Совета Министрий, ВЦСПС баь соцам.

Парте шоай еча йоакхенна мел а луш керда къахьегама толамаш доахаш къахьег тепловозникаша. Уж документаш дийцачул тIехьагIа маневрови локомотивни бригада цхьан смено профилактически хьажа а хьежа цхьацца локомотив араяккха лаьрхIар. Из пайдане гIулакх хьаллаьцар йиъа а сменай коллективаша.

Укх деношка тIеххьара биъ лагIа тепловоз ханал хьалха ремонт а яь арахийцар цар.

Депо начальника техача приказа тIа барнал оалаш ахчан совгIаташ деннад балха йоацача хана 4 тепловоза ремонт яьча локомотивни бригадана.

СовгIаташца белгалбаьрашца ба тепловоза машинисташ Маркова, Череватый, Токарев, машинист-инструктор Конев, машиниста гIончаш Юров, Сергиенко, Кривцов, Митин, кхыбараш.

Г. АНОХОВ.

СОВЕТСКИ ЛУНОХОДА ИТТЛАГIА ГУЙРЕ

ГАЬНАРЧА КОСМИЧЕСКИ БУВЗАМА ЦЕНТР, 3 август. (ТАСС). «Луноход-1» яхача советски шелелача аппарато Iилма тохкамаш деча ДогIий районе юха бетта ди эттад.

2 августе луноходаца бувзама аргIанара сеанс йир, цу сеансагIа хьаийцар бортовой системаши аппараташи миштай хара йола телеметрически информаци. Гаьнарча космически бувзама Центре яьча цу информаце анализо хьахьекхар «Луноход-1» бетта тIа шин кIирагIа эттача бийсан хала хьалаш толамца лайна хилар. Газовой среда давлени приборни отсеке нормагIа майоагтIара я, температура Цельсе 20 градус я.

Бувзаме сеанс хиннача хана Лаьттара яьча командагIа Маьлха батарея панель хьайийлар, химически аккумуляторий подразрядка йолаелар.

Луноходаца чIоагIа бола радиобувзам лоаттабу. Ше лелача советски автоматически аппарато Бетта тIехен тIа болх дIахо бу.

ВЕЖАРАШХА ДОЛЧА МЕХКИЙ КУЛГАЛДУ ДЕЯТЕЛАШ ДОТТАГIАЛ ТIЕХЬ ВIАШАГIКХЕТАР

1971 шера 2 августе Крыме доттагIал тIехь вIашагIкхийтар Советски Союзе салоIаш бола дуккхача социалистически мехкий Коммунистически болхлойи партей кулгалхойи советски кулгалхойи, партийнии паччахьалкхении деятелаш. Цига дакъа лоацаш бар: БКП ЦК Хьалхара секретарь, НРБ Паччахьалкхен Совета Председатель Т. Живков, ВСРП ЦК Хьалхара секретарь Я. Кадар, СЕПГ ЦК Хьалхара секретарь Э. Хонеккер, МНРП ЦК Хьалхара секретарь, МНР Министрий Совета Председатель Ю. Цеденбал, ПОРП ЦК Хьалхара секретарь Э. Герек, КПЧ ЦК Генеральни секретарь Г. Гусак, КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, КПСС ЦК Политбюро член, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный, КПСС ЦК Политбюро член, Украина КП ЦК хьалхара секретарь П. Е. Шелест.

ВIашагIкхийттача дакъа лаьцараша вIаши информацеш йир шоай мехкашка социализми коммунизми хьалъяра делама хьакъехьа. Цига массава раьза а волаш белгалдаьккхар вежарашха йолча социалистически паччахьалкхенаша доаха доккхий толамаш, парна юкъе марксизма-ленинизмаи социалистически интернационализмаи принципий дарда тIа вIаши айхха цхьана массе оагIорахьара чакхдоаха гIулакхаш тIа-тIа дукхагIча лоархIаме хулаш хилар. ВIашагIкхийттача дакъа лаьцараша хьакхайкадир СЭВ членаш долча мехкий коммунистически болхлойи партей кулгалхошеи правительствашта керте латтараьцеи Экономически ВIаши новкъостал дара Совета XXIII (къаьсттача) сессе белгалдаьча социалистически экономически интеграци дегIайоалаяра керттерча декхарашкеи принципиальни лостамашкеи хьежжа СЭВ XXV сессе массава раьза а волаш СЭВ членаш долча мехкаша цхьана леладу гIулакхаш дIахо кIоаргдареи эргадоахаш тоадареи, парна ю социалистически экономически интеграци дегIайоалаяра комплексни программа тIаэцара шоаш чIоагIа раьза хинна хилар. Шаьхкача ханна оттаяь из программа кхоачашъяро доккха новкъостал дергда къахьегамхой вахара боарам дIахо айбара декхар кхоачашдара, вежарашха долча социализма мехкий политически экономически цхьоагIо а кхоталалар а дIахо чIоагIдара, исторически лоархIам болаш хургда социализмои коммунизмои керда кетадонаш йоахилга Iалашдеча, машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлен чIоагIъеча.

ВIашагIкхийттача дийцар дунен коммунистически болам дегIабоалабара актуальни дешаш а, хIаьта иштта оагIонашта хьашт долаш йола арахьарча, политика проблемаш а. БелгалдаьккхаР, КПСС XXIV съездо хьаоттаяьи вежарашха йолча коммунистически болхлойи партеша хьаллаьцаи йола машара программа боккхача лоархIаме хилар. Из программа чакхъяккхаро доккха дакъа лаца деза дунен халкъашта юкъера кхоахкам тешшзме кIаьдбеча, халкъий машари кхерамзлен Iалашъеча.

ВIаши дагабувлача хана дикка уйла тIаяхийтар европейски кхерамзле чIоагIъяра дешашта Ленински арахьара политика практике чакх а йоахаш, вежарашха долча социалистически мехкаша хьаоттаяьй Европе чIоагIа машар Iалашбара тIаерзаяь массехк йоккха инициатива, цар вIаштIехьдаьккхад европейски хьал дегIадоалазара даькъе белгалдара позитивни толамаш доахилга. ВIашагIкхийттача дакъа лаьцараша хьаккхайкадир, ерригача европейски паччахьалкхений оагIонгахьара хьинаре гIулакхаш чакхдоахилга европейски халкъий овлангарча хьашташа цIадехилгах шоаш дог тийша хилар. Ерригача Европа юкъара совещани гулъелга, СССР-парчеи ПНР-парчеи ФРГ договорашта ратификаци елга, Малхбузехьарча Берлина проблема къоастаелга, юкъьаца денз Мюнхенски соглашени харцахьа хилар бакъдаь тIарчилга, Европе герзи герзашцара низаши кIезигделга европейски машар тешшаме чIоагIбара наькъа тIа лоархIаме вехаш а хинна дIаотта йиш йолаши отта езаши я.

ВIашагIкхийттача дакъа лаьцараша цIаьхха а хьаккхайкадир, шоаш чIоагIтIеи уйла хувцалургйоацаши американски агрессена духьалара Индокитая халкъий турпал къовсам эшача тайпара массе оагIорахьара хьаллаца лаьрхIа шоаш хилар. Индокитаера конфликт машара наькъаца къоастаяра Къулбехьарча Вьетнама Республика Ханна йолча революционни правительства дукха ха йоацаш енна. ДРВ правительства ма ядра хьаллоаца. Йовзаш йолча «7 пунктах» латта предложенеш Къулба - Малхбоален Азе машари кхерамзлен юхаоттаяра нийса лард лоархI пар.

ВIашагIкхийтта болча хана баьъдир. Гаргарча Малхбоалене машар юхаоттабари израильски агрессех хьалиннараш дIалахари духьа Iарбий халкъаша лоаттабу бакъ къовсам хьаллацара хьакъехьа цун доакъашхошта хетараш бокъонца цхьатарра хилар. 1967 шера 22 ноябрера Кхерамзлен Совета резолюция кхы тIехьа, па йоахаш кхоачашъелга хIанзарча хана эггара саготагIа эшар да.

ВIашагIкхийттача дакъа лаьцараша хьаккхайкадир. Судана Коммунистически партенеи кхыча демократически организацештеи кач йихьача къизача террорацa дувзаденна цIенхаштта бохам баьнна шоаш хилар. Цар хоадамболлаш бехке ду, суданаски халкъа хьашташтa духьал империализмаи реакцеи низаша пайда а эцаш, суданаски Iаьлалаша законагIа хоацаши бокъо йоацаши леладу гIулакхаш.

ВIашагIкхийттача дакъа лаьцараша белгалдаьккхар, социалистически содружества, дунен халкъашта юкъерча болхлойи коммунистически болама, империализмана духьаларча дерригача низий цхьоагIо дIахо чIоагIъяри уж кхоталари духьа лоаттабу къовсам социализми коммунизми толаме хьалъелга Iалашдара, тайп-тайпара социальни строяш йолаш долча мехкашта юкъерча гIулакхий хьакъехьа машаре дахара принципаш чIоагIъяра, болхлой классои социализма гIулакхои керда коталонаш яхара къаьстта лоархIаме хилар.

Безамерча доттагIала хьалашка чакх а даьлар, дийцача дерригача дешашта цхьатарра барт болаши вIаши дIа-хьа дувцар кхеталеши хиларца белгал а даьлар вежарашха йолча партей кулгалду деятелаш вIашагIкхетар.

ВIашагIкхийттача дакъа лоацаш хилар КПСС ЦК секретараш К. Ф. Катушева Б. Н. Пономареви, КПСС ЦК членаш К. В. Русаков, Г. Э. Цуканов.

(ТАСС)

РОССЕ КЪАХЬЕГАМА ГIА

1971 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА АХ ШЕРА РОССИЙСКИ ФЕДЕРАЦЕ ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБАРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА ИТОГЕХ БОЛА РСФСР ЦСУ ХОАМ

КПСС XXIV съезда решенеша дегаш гIоздаьха а шера план. ханал хьалха кхоачашъяра яхье баьнна а болча Российски Федераце къахьегамхой вIаштIехьдаьннад хьалхарча ах шера социалистически производство дIахо дегIайоалае а халкъа вахара материальни культурни хьал лакхде а. Цунах дувц РСФСР Министрий Совета Центральни статистически управлене хоама тIа.

Промышленносте продукцена реализаци яреи керттера изделеш арахецареи ах шера план республика тIехкхоачашъяй. ДIадахача шера хьалхарча ах шерца нийсдича промышленни производства боарам 8,3 процент лакхбелар.

Промышленноста керттерча доакъоша продукци дукхагIа арахийцар: электроэнергетика — 9 процент, доагора промышленносто — 6 процент, Iаьржачеи бос болчеи металлурге — 7 процент, химически мехкдаьттахимически промышленносто — 11 процент, машенаши металлах хIамашъелгеи — 12 процент, хьун, дахчах кIамашъеча, целлюлозно-каьхата промышленносто — 6 процент, гIишлошъеча материалий промышленносто — 8 процент, сийгача пормышленносто — 6 процент, кхачан промышленносто — 6 процент. Культурно-бытовойи боахаме эшеи товараш делга 11 процент лакхденнад.

Керттерча изделешта реализаци яра ах шера план кхоачашъяьй ерригача союзно - республиканскии республиканскии министерствашеа а ерригача автономни республикай, крайи, областий промышленносто а.

Ерригa республика хьанийцача 1971 шера хьалхарча ах шера яьккхай: электроэнерги — 248 миллиард киловатт-сахьат, мекхдаьтта — 147 миллион тонн, Iалама газ — 43,7 миллиард кубически метр, кIор — 177 миллион тонн, чон — 21,6 миллион тонн, болат — 133,2 миллион тонн, Iаьржача металлий прокат (ерригa а) — 26 миллион тонн, болата турбаш — 729 миллион метр, минеральни удобренеш (условни енилицашка) — 14,6 миллион, металл теда станокаш — 50,8 эзар, прибораш, автоматизацеи вычислительни техникан средстваш — 1010 миллион сома маьха, автомобилаш — 446,5 эзар, трактораш — 99,8 эзар, целлюлоза — 2,5 миллион тонн, цемент — 29,6 миллион тонн, тканеш: кIадаш — 2549 миллион квадратни метр, зипаш — 240 миллион квадратни метр, лена кIадаш — 408 миллион квадратни метр, чухь ювхаю трикотаж — 177 миллион, тIеханахьа ювхаю трикотаж — 106 миллион, тела кога гIирс — 177 миллион пара, дулх (промышленни даьккхар) — 1,8 миллион тонн, чкъаьран кхачан продукци — 662 миллион сома маьха, хIамаш ютта синтетически средстваш — 163 эзар тонн, сахьаташ — 18 миллион, ингале пхьегIаш — 177 миллион, радиоприемникаши радиолаши — 2,3 миллион, телевизораш — 1,6 миллион, холодильникаш — 1,5 миллион, хIамаш ютта машенаш — 1,4 миллион, электропылесосаш — 554 эзар, мотоциклаши мотороллераши — 330 эзар, мебель — 855 миллион сома маьха.

Тоаденнад предприятей балха технико - экономически хьокхамаш. 1970 шера цу ханаца нийсдича промышленносте къахьегама овсарле 7,3 процент лакхъеннай. Къахьегама овсарле лакхъяра чотах кхийттай тIакхийттача ерригача продукце 90 процент.

Промышленни продукцега дIадодар лохдаьд. Накопленей план кхоачашъяьй. Ах шера промышленносто баь пайда 10 процент лакхбеннаб, хIаьта бIарчча хьанийцача халкъа боахаме — 11 процент.

БIарчча хьанийцача промышленносто план кхоачашъеш, белгалдоаккх РСФСР ЦСУ хоама тIа, цхьайолча предприятеша кхоачашъяьнзар продукци яккхара, цунна реализаци яра, къахьегама овсарле лакхъяра, накопленей заданеш. Укх тIеххьарча шерашка болх бе йолаялийтача цхьайолча промышленни объектай проектни мощносташ ледара караерзаю.

Российски Федераце юрта боахама болхлоша дика вIаштIехьдаьккха дIайийр бIаьсти юв культураш, кхыдола кхашкара балхаш дир. БIаьсти культураш дIаера план кхоачашйир. ПланагIа лерхIаш хиннaчул дукхагIа дIадийр бIаьсти дув кIа, дуга, гречиха, хьажкIаш, гидуаргаш, бIаьпадараш, кхыйола культураш. 1971 шера чуэца аьнна дIайийна ерригa юртбоахама культураш 121,7 миллион гектар хилар.

Колхозашкеи совхозашкеи дукхагIа дийбад хьайбаш, дуккха гIа яьха а яьйхай, кийч а яьй хьайбай продукташ. 1970 шера хьалхарча ах шерага хьежача дулх 11 процент, шура 0,4 процент дукхагIа даьккхад, фуаш 17 процент дукхагIа гулдаьд. ДIадахача шера хьалхарча ах шераца нийсдича паччахьалкхено кийчъю хьайбай продукци тIакхийттай хьайбаши коа тIара оалхазараши 399 эзар тонн, е 14 процент, шура 322 эзар тонн, е 3 процент, фуаш — 1,2 миллиард, е 19 процент. Хьайбаши коа тIара оалхазараши планах доагIачул дукхагIа эца оттадаьда, боарамий лоархIам а беш ах шера план тIехкхоачашъяьй.

ДIахо а чIоагIъеш хилар юрта боахама материально - технически база. Юрта дIаяхьийтай 10,2 миллион тонн минеральни удобренеши 87 эзар тонн доакъара фосфаташи. Хьалхарча ах шера юрта боахам дегIабоалабарга паччахьалкхенои колхозашеи дIаяхийта капитальни вложенеш 4 миллиард сом совгIа хилар.

РСФСР кара йолча транспорта дерригача тайпаша баь пайда 1970 шера хьалхарча ах шера хиннaчул 11 процент дукхагIа хилар.

Паччахьалкхен капитальни вложеней чотах дIадахача ах шера Российски Федераце болх бе йолаялийтай 10 миллиард сом гаргга мах бола керттера фондеш, е соахк цу хана хиннарел 4 процент дукхагIа.

ГIишлошъю - монтажни организацеш дIахо а планированей экономически стимулированей кердача системага йоахаш хилар.

РСФСР халкъа боахамера болхлойи гIулакхера нахи 1971 шера хьалхарча ах шера юккъера лаьрхIача 55 миллион саг хилар, соахк цу хана хиннарел 1,4 миллион саг дукхагIа.

Болхлоштеи гIулакхерча нахаи юккъера бетта доагIа ахчан алапи 1970 шера цу хана хиннaчул лакхделар, хIаьта потреблене общественни фондашкара йоагIа выплаташи льготаши а лаьрхIача 173 сом а хилар. Колхозашта къахьегамах луш дар 4 процент совгIа лакхделар.

Лакхъеннай паччахьалкхени кооперативни торговле розничнн товарооборот, общественни кхача юкъе а болаш. Розничнн товарооборота план 100,7 процент кхоачашъяьй.

РСФСР ЦСУ хоама тIа белгалдоаккх нах чубахеи культурни гIишлош доккхийча боарамех хьалъяь хилар. Бахача наха бытовой гIулакхаш дара боарам соахк цу хана хиннaчул бIарчча хьанийцача 11 процент лакхбеннаб, хIаьта юртарча моттиге — 16 процент. Халкъа образовани культурен дIегIайоланра даькъе дIахо а толамаш даьхад. Бахача наха деш дола медицински гIулакх дIахо а тоадеш хилар.

РСФСР баха нах 1971 шера 1 июль тIаккоачаш 131 миллион саг хилар.

(ТАСС).

КУРСКИ ОБЛАСТЬ. Iалаьмате дукха аьшка руда доаллача Курски магнитни аномале ларда тIа йисагIча пятилетке хьалъергья керда йоккха горнообогатительни ши комбинат. Царех цаI — Михайловски — йолча хиннав тха корреспондент. ХIанз укхаза хьалъеш я обогатительни фабрика тайп-тайпара объекташ, карьера.

Ударни гIишлоне эзараш тоннаш тайп-тайпарча материалий, лаьтта оахкеи кхыйолеи техника. Пятилетка чакхйоалаш керттера балхаш чакхдахеи комбината-гиганта хьалхара аргIа эксплуатаце дIаялей лаьрхIад гIишлошъерий коллективо.

Сурта тIа: хьалъеш латта Михайловски горнообогатительни комбината обогащене корпус.

О. СИЗОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХIАРАНЕ ХЬИНАР АЙДУ

Швейно-производственни объединеце партийни организаци 240 коммунистах латт. Царех хIаране хьокхаме къахьегарал совгIа кердадар хьаллоацаш, хьалха латта опыт дIайовзийташ боаккха общественни болх бу шоаш къахьегача участкашка. Теркама кIалара далийтац цар производства резервaех пайда эцилга, къахьегама дисциплина телхаерацца даим къовсам лоаттабу. Объединене парткомо могадарца цехови партийни организацешка каст-каста дувц производстваца дувзаденна тайп-тайпара дешаш. Иштта укх тIеххьарча хана цар дийцад цеха балхах бола коммунистий бехктокхам лакхбарах, идеологически балха эффективность лакхъярах, арахецача продукце дикал лакхъярах дола дешаш.

Цу тайпара дешаш дувцаш еча собранешка хоадамболлаш йола мероприятеш белгалъю, уж кхоачашъяра къаьст-къаьстача коммунисташта декхар тIадул. Цу гIулакхо аьттув хулийт шозлагIа собрани еча хана хьалха тIаийца решенеш кхоачашъярах царгара доагIар хьадеха.

Дикка тоабаьб шоай болх объединене профсоюзни, комсомольски организацеша парткомаца цхьана хьалхxе къоаста а дий шоай юкъарча собранешка производства эффективность лакхъяра, къахьегама дисциплина чIоагIъяра лоархIаме дешаш дувц цар.

Дикача хьокхамаца кердача пятилетке а баьнна денна шоай балха темпаш лакхъеш хьабоагIа объединене къахьегамхой укх карарча шера а.

Ах шера план 101 процент кхоачашъяьй цар. Цу коллективо укх тIеххьарча хана даим ший производственни заданеш кхоачашъелга дуккхача даькъе цехашта, сменашта юкъе яьржача социалистически яхьах тиш хиннад. Къаьст-къаьстача профессеех дикагIа бола болхлой белгалбоахаш конкурсаш ю цехашка, котъбаьннарашта вымпелаш тел, цар сийна къахьегама ветеранашца цхьана сайренаш ю, коммунистически къахьегама слеташ чакхъйоах.

ХIанз швейно - производственни объединене лаьрхIа шоай къахьегама кодекс тIаийцад. Цу тIа йоах: коллективе геттара доккхий толамаш даьхача къахьегамхошта «Сий дола швейник», «Къахьегама ветеран», «Къонача швейника тIехдика къахьегарах» яха значокаш лургйолга.

Яхьа итогаш еча хана укхаза хIаране а цеха коллективо а кхоачашъю норма теркалъяь Iац. Иштта лоархIаме хеташ да укхаза балха дикал хьагойташ дола хьокхамаш а. Яхь лелаерий гIулакх корта болаш латтар бахьан долаш денна дукхага хул объединене коммунистически къахьегама ударникаш, хIанз уж предприяте 1483 саг ва. Царех дукхагIа бараш предприяте сий деш а шоашта хьалхашка оттадаь декхар диза кхоачашдеш а ба. Объединенера 29 саг пятилетка заданеш толамца кхоачашъярах правительственни совгIаташ денна ва.

Къахьегама эффективность лакхъе йиш яц, нагахьа санна хIара къахьегамхо шийна хьалхашка латта балха декхар дикa довзаши из кхоачашдара хьинар кхо ца деши ца хуле. Цудухьа юкъерча звеной болхлоша дешарг дола гIулакх вIаштIехьдаьккхад укхаза. Объединенерча 66 мастерахи бригадирахи 29 коммунист ва. Царех 25 саг практика хиларал совгIа специальни образовани йолаш вац. Цудухьа хIанз дешаш ба уж. Шоай профессиональни говзал лакхъярал совгIа юкъерча образоване программах дийша варгва царех хIаравар. Предприяте болх беш болча берригача болхлоаех 176 саг вузашка, техникумашка, школашка заочно дешаш ба.

Балха гIулакхаш а наха юкъе лелабу кхетама болх а лаьрхIача объединене хьалха латт № 2 йола цех. Цунна кулгалдеш я инженер-технолог А. Ковалева. ВIаштта пхе шера паччахьалкхен заданеш кхоачашъеш я из коллектив. Ханал хьалха кхоачашъяьй цар ворхI бетта план а. Ший смении заданеш кхоачаш да еш цхьа болхло яц цехе.

П. ХОРОШИЛОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела инструктор.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера 24 июле арадаьннача «Сердало» газета тIа кепатеха яр «ХIана гуллу оалхазараш» аьнна корта а болаш йола материал. Наьсарен района цхьадолча боахамашкара элеватерашка дIанхухьача хана ялат новкъа доа ца дайтара халкъа контролераша лерттIа тIахьожам лоаттабац, яхаш дувцар цу тIа.

Цох лаьца Наьсарен района халкъ - тIахьожама комитета председатела нов. Терканиева укх тайпара хоам бу редакцега:

1971 шера 24 июле арадаьннача «Сердало» газета тIа «ХIана гуллу оалхазараш» аьнна корта а болаш кепатехача корреспонденце тIа дувца кхоачамбоцараш хиннилга бакъ да.

1971 шера 26 июле тIахьожама комитета заседане йийцай из статья, критика нийса лаьрхIай. Хинна кхоачамбоцараш дIадахара хоадамболлаш дола гIулакхаш даьд. Ялат элеватере дIанхухьача хана Iеухийташ доаде мегарг доацилга чIоагIа дIахайтад района боахамий кулгалхошта.

Дерригача боахамашкарча халкъа тIахьожама группайи постийи болх тоабаьб. Ялат дIанхухьача машенашка хьежа а хьема е эзачарна ремонт яьй.

Укх деношка Грозненски автоспецоборудоване завода болхлой, инженерно - технически болхлой, ВОИР-а членаш чубоагIа 25 сагах латта группа город Орджоникидзе хилар. Орджоникидзевски автотракторни оборудоване завода болх а опыт Iомаеш хилар уж. ЧIоагIа санъердаме а дукха пайдане а хIамаш гучадаьхар хьаьшаша а фусам даьша а.

СУРТА ТIА: Грозненски автоспецоборудоване завода болхлой Орджоникидзевски автотракторни оборудоване завода цехе.

В. Казарова сурт.

Вай республике нагахь моттиг яц «Чечингсельстрой» треста коллективо гIишлош хьал ца еш. Царна ма эшша аьшкабетона изделеши конструкцеши лоаттаю Лемешко Николай Кондратьевич керте латтача аьшкабетона конструкцей завода коллективо. Завода болхлоша дог гIоздоаха толамаш доах укх шера. Цхьа бутт дIабахийтабац цар товарни продукци арахецареи продукцена реализаци яреи паччахьалкхен план тIехкхоачаш ца еш. Иштта къахьегар бахьан долаш Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг еннай завода коллективана.

Из деза совгIат карара ца далийта гIерт из хIанз. Товарни продукци арахецареи продукцена реализаци яреи ворхI бетта план ханал дуккха хьалха, 20 июле, кхоачашъяьй. Планал совгIа арахийцай 50 эзар сома маьха аьшкабетона конструкцеши изделеши. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 110,5 процент кхоачашъяьй, хIаьта соахк укх хана хиннaчул 13,4 процент лакхъеннай из. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах, планал совгIа продукцена реализаци ярах, къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхарах укх шера планал совгIа 16 эзар сом пайда баьб паччахьалкхенна.

БОЛХ КХЕТАМЦА ВIАШТIЕХЬБАЬККХАЧА

Уж толамаш дахара керттера бахьан да завода кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша къахьегам нийса вIаштIехьбаккхар. Къахьегамеи производственни дисциплина телхаерацца а лира къовсам лоаттабу. Нагахь санна моллагIа болхло массехказа тIехьа висача цунна бетта йоагIа преми ца луш соцаю. ХIаьта корта бохабу малар менна балха венача е прогул яьчоа бетта йоагIа преми ца луш соцаярал совгIа кхойттлагIа дола алапи а лаи.

Арахеца продукци дукхагIен дикагIен хилийтара дукха кердадараш производствана юкъекхухь цига укх тIеххьарча хана. Укх шера болх бе йолаялийтай заводе керда полигон. Из бахьан долаш арахеца продукци 25—30 процент дукхагIа хиннай. Хьалха дIаяхача хана завода керттерча цехе эггара халагIа бар пропарочни камерий лине тIа бу болх. Цу гIулакха дукха уйла йир завода инженерно-технически болхлоша, новатораша, рационализатораша. Цар еннача предложенех эргаьккха хийцар пропарочни камерий лини. Из бахьан долаш йиш хилар продукци 12—15 процент дукхагIа арахеца. Укх шера маркхалабетонни узле оттаяьй инертни материалашта автоматически дозировка еш йола установка. Цо торо хулийт инертни материалашта еш йола дозировка нийсагIа хилийтеи 5—6 процент материалаш кхоеи.

Хьалха дIаяхача хана заводе эггара халагIа лоархIаш дар Iанара яьш цIенделга. Яьш цIендара балхаш кулгашца дора. Уж химически цIендергдола гIулакх вIаштIехьдаьккхар дукха ха йоацаш. Из бахьан долаш Iанара хIара яьй цIенбеча бетта паччахьалкхенна кходу 600—700 сом, дикка аттача баьккхаб болхлой къахьегам, цу участкера дукха болхлой кхычахьа балха баха мукъабаьлар. Цу мероприяте шера паччахьалкхенна итташ эзараш сомаш пайда бу.

Металл, кхыйола материалаш кхояра тIехьа чIоагIа къовсам лоаттабу завода болхлоша. Цох доккха беркат а доал. Заводе ерригa арахецача продукцех 70 процент продукци арматурах пайда а эцаш арахец. Из бахьан долаш хIара бетта завода коллективо кходу 35—40 тонн металл. Цох эзараш сомаш пайда хул.

Производства резервaех пайда эцилга тоадараи халкъа боахаме экономе режим чIоагIъяраи дIайолаяьча Ерригсоюзни хьажаре-конкурсе а башха дика къахьегама толамаш даьхад завода коллективо. Хьажар-конкурс йолча хана кийчйир ткъо предложени. Царех 14 предложени производствана юкъейихьар.

Къаьстта боккха лоархIам болаш яр нов. Анищенкос енна рационализаторски предложени. Хьалха хиннача релеи отутнии таразаш та метта керда ахавтоматически таразаш оттадаьд. Предложене автора шоллагIа моттиг а хьожаеш 80 сом преми елар. Хьалхара моттиг яьккхар яьшта реконструкци яра предложени еннача Ф. А. Буденкос. Цо шера производствана 4.4 эзар сом пайда бу. Цунна бIаь сом преми елар. Производствана боккха пайда а беш иштта лоархIаме рационализаторски предложенеш елар рационализаторашa нн. Дырова, Кашнуренкос, Мутаева, кхы дуккхачар а.

Коммунистически къахьегам сийлен цIи яккхара а чIоагIа къовсам лоаттабу завода болхлоша. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яьккхай 85 болхлочо. Белгалбаьнна дика къахьегаш ба цига коммунистически къахьегама ударникаш ленин Октябрьски революце орден енна Ализов Григорий Иванович, «За трудовое отличие» яха медаль енна сборщикий бригада бригадир Зинченко Владимир, «РСФСР социалистически яхьа отличник» яха значок енна бетонщица Гаврилова Юлия Павловна, кхы дуккха бараш.

Б. КОСТОЕВ.

СОВЕТСКИ АВТОМОБИЛЬНИ ПЯТИЛЕТКА

Кердадарий кепайоазон хаттарашта жоп тел СССР министра заместитела

Агентства корреспондента автомобильни промышленноста Николай СОРОКИНА.

— 1924 шу чакхдоаллаш московски АМО заводо арахийцар эггара хьалхара дай-мехка грузовикаш. Цу хана денз дIадолалу советски автомобильни промышленность хьахилар. Иштта ховш да, 1928 шера, дунен тIа пхи миллион совгIа автомобиль хьаеш хиннача хана, СССР уж 840 мара ара ца хийцалга. Тахан миштай советски автомобильни промышленноста позицеш?

— 1970 шера. дIаяха пятилетка чакхйоалача шера, мехка промышленносто хьаяьй 916 эзар автомобиль. 1975 шера арахеца автомобилаш 2—2,1 миллионага дIакхоачае лерхI.

Индустре низ бола дакъа даьд пятилеткаша советски автомобильни промышленностах. Автомобилах боккха пайда эц моттигера мухьаш дIа-юха кхухьача ийца ца Iеш, горнорудни промышленноста технологически транспорта метта а, юрта боахаме а, завода чухьара мухьаш дIа-юха кхахьара а. ЙислагIча пятилетка планагIа (1971 — 1975 шш.) автомобильни транспорта грузооборот 1,6-зза йоккхагIа хила езаш я.

— Хьалхарча деношке а дена дукхагIча даькъе мухь кхухьа машенаш арахецара тIаберзабаьникъ лаьцаб советски промышленносто. Легковойи мухь кхухьачеи автомобилашта юкъера соотношени хIанз мишта хургья?

— Кердача пятилетка планагIа грузовикаш цкъан ахаззеи дукхагIа хьае лерхI, хIаьта легковой автомобилаш — 3,8-зза хIана яц аьнна дукхагIа. Мухь кхухьача автомобилел кIезигагIа арахецаш хиннай хIанзалца легковой автомобилаш. ХIанз из автомобилестроени сихагIча темпаегIа дегIаухаргья. Пхе шера арахецаш йола легковой автомобилаш 1,2 — 1,3 миллионага дIакхоачае лаьрхIад. Цхьабакъда, грузовой автомобилаш хьаю мощносташ дIахо дегIакхувлилга хьалхагIа а санна лоархIамегIара декхар долаш дус, цудухьа кердача пятилетке доккхий балхаш чакхдоахаргда цу даькъе.

КПСС XXIV съезде СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина яьча доклада тIа дaьшхад автомобильни транспорта хьалхашка латта деккараш. Экономични централизованни муьхаш дукхагIа дIа-юха кхахьа, предприятешта транспортаца гIулакх дикагIа де, цхьадола мухьаш машинаькъашка гIолла дIа-юха кхухьаргдоацаш юкъера дIадаха лаьрхIад. Цу гIулакха дикка йоккхагIа хила езаш я грузовой автомобильни парк.

Кердача пхе шера дIахо тоалургья советски грузовой автомобилистроене структура. Ховш да, дIаяхача пятилетке дерригаш а хIана дац аьнна дола автомобилий тайпаш хийцалга. ХIанз грузовикийи автотягачийи 22 керда модель хьае, пар мухь кхахьара низ алсамбаккха, автомобилашта тIехьара прицепаш дукхагIа хьае лаьрхIад.

— Тахан тIа-тIа дукхагIа хIана хьехаю деза мухьаш кхухьа автомобилаш? Юкъера гаьрхIача машено хIанз хьош бола мухьа меллаб?

— Кхетадеш да, йоккхача цхьан автомобилага зIамигача массехкнега миссел мухь бохьалулга. ХIаьта цу тIа болх беррига а цхьа шофер мара мачав. ДукхагIа мухь кхухьалургбола машенаш хьаярах дикка пайда боал. Юкъера лаьрхIача хIанз цхьан автомобило хьош бола мухь 4,5 тонн хила мегаш ба. 1975 шерале 5 тоннага дIакхоачабе лерхI из, хIаьта прицепаш тIехьа йола машинаш — 5,8 тоннага. Йиъ тонн кхухьа 102 эзар автомобиль кхы тIа а арахецара нийсса ба из; 170—175 эзар саг кIезиглургба водителаши гIулакх ду персонали. ХIаьта, ала дезаш да, хIанз духхьал цхьан Москвана а массехк эзар водитель ца тоъаш хилар.

— Ховш да, Волжски автозавод ФИАТ яхача итальянски фирмаца яьча соглашенегIа хьалъеш йолга. Из технически кийчъеча дакъа лаьцад ихоалагIча мехкаша а. Из тайпа практика дIахо лелаергйий хIанз хьалъеш латтача Камски автозавода хьакъехьа а?

— Набережни Челнашка Камски автозавод хьалъе проект оттаергья, хIаьта советски организацей низаща из хьал а ергья.

ДагадоххарагIа аьлча, тха пормышленноста даькъе дIадахача пхе шера реконструкци яьй 100 совгIча завода, 28 предприяти керда хьалъяьй. Царех цхьаяраш хIанале а цхьадолча даькъе болх бе йолаялийтай.

— Дукха ха йоаццаш автомобильни промышленноста болхлой совещане дийцар советски автомобилий дикал лакхъярах. Укх гарггарча шерашка мишта хургья аьнна хет хьона уж? Аз дувцар дикал а дIахо конструкци дегIаяр а да.

— Керттера декхар сенах латт аьлча из латт, автомобилий куц ма могга тоадарах, лоархIамегIара дсакъош чIоагIагIа хилийтарах, капитальни ремонт ю ха хьатIакхаччалца болх байтарах.

Машиний конструкцех лаьца аьлча кердача пятилеткана оттаьча плана тIа белгалдаьккхад эггара дезагIа мухьаш кхухьа самосвалаши самосвальни автопоездаши хьаелга вIаштIехьдаккханза дарг ца хилар. Из проблема къоастаяра новкъостал дергда хIанз тохкамах чакхйоахаш йолча Белорусски автозавода машенаша. Дуккхача грузовикашта йола лард хургья БелАЗ-549. Царех йола самосвал-тягач я хIана тохкамах чакхйоаккхаш. Цо дIахьу 120 тонн мухь.

— Автомобила наькъаш, запасной оатхалаш, сервис эш. Мишта къестаергйолаш я уж проблемаш?

— ЧIоагIа тIехе йола автомобилий наькъаш йислагIча пятилетке 110 эзар километр дIаьха дахка лаьрхIад. ХIаьта из цифра эггара зIамагIа лоархIаш а я. Республикашка наькъаш дахкара моттигера ресурсаш лохаргья. Автомобилашта лаьрхIа запасной оатхалаш 4.6 миллиард сома маьха хьае лаьрхIад.

Сервисах лаьца аьлча, укхаза де дезаш дола хIамаш къаьстта дукха да. Гучох, кхоачашде мел лаьрхIа балхаш дувца эше тамаш я, цхьабакъда, ала доагIа, технически гIулакхаш деча станцей сеть дикка шеръергйолаш хилар, бензозаправочни станцешка запасной оатхалаш йохкилга вIаштIехьдаккха лаьрхIа хилар.

(АПН).

ТОРОНЕХ ПАЙДА ЭЦ

Цаяхача бIарлагIча пятилетке А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе болх бе йолаялийтар керда технологически объекташ—шера Озек-Суатски мехкдаьтта массеха миллион тонн чакхйоаккхаш бола атмосферно - вакуумни трубчатка газех бензин доаккха установка. Уж шиъ установка болх бе йола хилийтаро заводага йиш хилийтар мехкдаьтта продукташ шозза дуккхагIа арахеца, къахьегама овсарле дикка лакхъе, арахецача продуктай ассортимента структура дикагIа хилита.

КПСС XXIV съездо мехкдаьтта чакхдоахараштa хьалхашка оттадаьд мехкдаьтта продукташ дуккагIа а доазол дехьарча дикагIа йолча стандартни образецел вогIа хургйоацаш архецара бехктокхаме декхараш. Хьалхашка оттадаь из декхар кхоачашдара маьоагтIара я завода коллектива темпаш. Укх шера заводе 2 керда̄ча технологически установканз, комбинированни установка 1 блока, депарафинизаце АВТ йолча вакуумни десцилатех даьтта дIадаккхара дизельни доагорий карбомидни депарафинизаце установкана монтаж ю.

Царех цхьаьне заводага йиш хулийтаргья кердача пятилетка гарггарча шерашка цунца ювзаенна йола установкаш хьалъьяннначул тIехьагIа хIанз доахачэ чIоагIачей коачачей парафинел совгIа геттара дика экспортни даьтташи парафинаши даха. ХIаьта карбомидни установка заводага йиш хулийтаргья 1972 шера денз дуккха дукхагIа Iапна лаьрхIа, арктически дизельни доагор дакхха, хьадеча коачача парафиний номенклатура шеръе а.

Керда техника юкъейолаяра декхараш кхоачашдарца цхьана заводо хадданза эргайоахаш тоаю болх беш йола производственни процессаш, тоаю арахецача мехкдаьтта продуктай дикали процессай технико-экономически хьокхамаш.

Ший практически балха тIехь уж деррига дешаш заводо кхоачашду ший инженерно-технически болхлой. Гипрогрознефта, ГрозНИИ, кхыча организацей специалистий низаца. Технологически режим майоагтIара нийса лелае йиш яц технологически установкай цхьацца йолча узлаштей блокаштей автоматизаци ца йича, мехкдаьтта продуктай дикал къоастаю приборашца хилча, технологически процессаш тоаяра инженерни гIулакхаш ца дича.

Каталитически реформинга технологи тоае лерхIаш, завода центральни лабораторе октанови число къоаста а деш, установка балха, бедала химически состава а установка ерригача блокашка йоахача продуктай а дикала хадданза тIахьожам лоаттабу.

Дикка балхаш даьд 39/6 яхача установке а. Цо йиш хилийтар бедалеи рафинатах даьтта хьакъоастадареи балха овсарле лакхъе.

Завода центральни лабораторе тохкама группа духхьал 1970 шера кердача техника планаш кхоачашъяра, процессашта обработка яра а караерзаяра а тIаерзаьлча 16 темагIа дола балхаш кхоачашдаьд. Масала, Грозненски мехкдаьттай дикален потенциальнии характеристикаш эггара дикагIйолча бедала ресурсех пайда а эцаш МС-20 даккхара рациональни схема гучаяккхара хьакъехьара тохкам баьб. Парафин шIендара эша кислотаи щелочи хьадалара хьалаш техка а техка. къоастадаьд из шIендара порцейи температуран хьакъехьара оптимальни расходаш къоастаяьй. ГIайт-спирит тIех дукхагIа доаккхара Озек-Суатски мехкдаьтта фракцешцара сероматически углеводородаш дIаюха нийсъяра дош дайзад. Каталитически риформинга установка платформа кIийлен тIа Б-91 яхача авиабензина компонент яккхара технически хьалаши технологически режими яйза а яйза, къоастаяьй.

Укх тIеххьарча шерашка Нефтеавтомат яхача института филиалаца цхьана мехка эггара хьалха кхаь установке юкъе а йоалаяь толамца болх беш я фильтровальни отделенешка автоматически хьажара система.

40—1 яхача установке юкъейоалаяьй кристализатораш автоматически шIенъяра а растворитела регенерализаци яра блок нийса оттаяра а система. ТоатолагIа дода декъа парафин кислотно-щелочни шIендарца автоматически хьажара хьакъехьара болх баь баьинаб.

Толамца болх беш я парафинаца мел даьттеи араматикеи я, гIайт-спиритаца мел араматика я къоастадеш йола прибораш, бензинови фракцеш кхийхка ялари температуреи мели хойташ йола прибораш.

Завода лабораторешка юкъейоалаяьй ах фабрикатийи товарни продуктайи дикалга хьажара экспресс — тIахьожам лоаттабу прибораш.

Продукце дикал тоаяра даькъе кхыча предприятешца цхьана дукха болх бу. Масала, заводе караерзайир Уралмаше хьаяь Нипхолодмашацеи Казански компрессорни заводацеи цхьана кийчъяь лакха эффект йолча 75М2 вакуум фильтра керттера образец, пропанови турбоагрегата образец минттай хьожаш техкай. ГрозНИИ-ца цхьана парафинови производства фильтратий кIийлен тIа кIезига дата даьтташ дахара торонаш миштай хьожаш болх баьб. Грозненски мехкдаьтта института физхиме кафедраца цхьана производствана аналитически тIахьожам лоаттабара хроматографически методаш тохкаш а уттаеш а болх баьб.

ХIанз карарча хана юкъейоалаяьй даьтташи парафинаши доахача хана инертни газа, каталитически риформинга дикала тIахьожам лоаттабара эггара кердагIа йола методаш.

Толамца дIахо леладеш да «Нефтехимавтомат» яхача института филиалаца цхьана «Продукце дикала ди» яха хIара бетта деш дола гIулакхаш, йолаш йолча осташа маяххара мехкдаьтта продуктай дикал Iалашъяра хьакъехьа ОТК отделеней тайп-тайпарча цехашка беча оперативни балха итогаш ю. Оргтехническа гIулкхаш дар бахьан додаш заводо арахецача мехкдаьттай продуктай телха хIама хиннадац дуккхача шерашка.

М. ПЛЮЩ,
КПСС Грозненски горкома инструктор.

ССР Министрий Советерча Iилмани техникаи даькъерча СССР Ленински Пачхаьалкхени премеш хьожаяра комитего 1971 шера СССР Пачхаьалкхен преми хьожаяра йолча конкурсе дакъа лаца хьачуийцаб авиационни промышленноста Министерства бенна «ТУ-134» яха сиха лела пассажирски самолет хьаяра болх.

Сиха лелача «ТУ-134» яхача самолеташ тIа латта мотораш хьадераш пермски машинашъераш ба. Шин контурни фе-реактивни двигателаш я уж. Доазол дехьара фирмаш а я уж арахецаш-м, бакъда, вайяраш тешамегIеи кхомбешагIеи я.

Сурта тIа: Я. М. Свердлова цIерагIча Пермски мотораш деча завода сборочни цехе. Слесарашсборщикаш, коммунистически къахьегама ударникаш В. Журавлеви (аьрдехьара вар), В. Сербини двигатель вIашагIйоллаш ба.

Е. Зачуляева сурт.
ТАСС фотохроника.

КХАЧАН ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ СЛЕТ

Укх деношка хиннача кхачан промышленноста болхлой республиканск слете дакъа лоацаш хилар коммунистически къахьегама коллектив е ударник яха цIи яккхара яхье хьалха латта кхо бIаь совгIа дикагIвола болхло. «Ийслаг̄Iча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра яхье баьннарий декхарех» доклад йир кхачан промышленноста болхлой профсоюза обкома председатела А. Н. Петрухина.

Вай республика кхачан промышленносте къахьегача 25 эзар сагах 12 эзар коммунистически къахьегама цIи яккхара къовсам лоаттабеш ва. Из сийлен цIи яккхара яхье яьннай 29 предприяти, 685 цех, отделени, бригада, хIаьта царех 185 из цIи еннай. Коммунистически къахьегама ударник яха цIи лелаеш ва 5 бIаь гаргга болхло, инженерно - технически болхло, гIулакхера саг.

— Цу гIулакхо тешал ду, — аьлар докладчика, — коммунистически хьисапе къахьегар боккха низ болаш гIулакх хилара.

Социалистически яхье баьннарех хьалха латт Ассински сомий баьпадаарий совхоза. Грозненски маьхка комбината. Наурски комсаш лелаеча совхоза. кхыйола коллективаш. Калинина цIерагIчеи Наурскии чхьагIара заводашта II квартала социалистически итогех кхачан промышленноста керттерча управлене болхлой профсоюза ЦК карара кара тела ЦIе байракхи ахчан совгIати делар.

Лакха производственни толамаш доах коммунистически къахьегача эзараш болча ударникаша ДоагIаш деннад царех дуккха чарна деза совгIаташ.

Иштта, Ленина орден еннай Грозненски маьхка комбината болкийчоеча Н. Шепелевайна, «За трудовую доблесть» яха медаль еннай цигарча болхлочоа Н. Гойговайна.

Цхьабакъда, уж толамаш кхы а дикагIа хила йиш яр, аьлар Петрухина нагахь наха юкъе бу организаторски болх деттIа вIаштIехьбоаккхаре. Хьаьцаргъя вай, масала, йий доаккхача завода коммунистически къахьегама коллектив. Хьалха лаьтта завод хIанз кхыметтел продукци арахецара планови заданех а лоархIанц. Иштта во лел гIулакхаш Шелковской кхачан комбинате, кондитерски фабрике. Продукци арахецара планаш кхоачашъяц цига. Цхьайолча коллективашка кIезига ба коммунистически къахьегама ударник яха цIи яккхара яхье баьппараш. Масала, Червленски чхьагIара заводе болх беш волча 406 сагах из яхь лелаеш 51 саг мара вац. ХIаьта Ачалкхерча минеральни хий арахецача заводе Шелковской МалгIабикерчеи гайпищекомбинаташка коммунистически къахьегара цхьаккха хIама деш дац.

Иренешка къамаьлаш даьча Грозненски дулха комбината коммунистически къахьегама ударника колбасни цеха болхлочо Семенюкова, «Советская Россия» совхоза комсаш лелаеча бригада бригадира Сараненкос, Грозненски шурий комбината директора Ахверляна, Грозненски маьхка комбината болхлочо Давыдова, кхычар шоай предприятей балхах, коммунистически къахьегама ударник а коллектив а яха сийлен цIи яккхара лоаттаеча яхьах лаьца дукха пайдане хIамаш дийцар. Коммунистически къахьегама ударникий. коллективий мугIараш шерде аьнна болхлошка, инженерно - технически болхлошка баь тIахьехам массава раьза а волаш тIанийцар слето. Цига иштта хьакхайкалир 3 бIаь совгIа волча дикагIволча къахьегамхочоа Сийлен грамоташ, маьхера совгIаташ, ахчан премеш хьожаяь хилар.

С. ЧУХАРЕНКО.

КЕРТТЕРА ФОНДАШ—КЪАМАН РУЗКЪА

1971 шера 1 августе дIайоладеннай массанахьа а республика ерригача предприятешкара, совхозашкара, колхозашкара, кхыча хозрасчетни организацешкара керттерча фондай деррригача тайпай инвентаризаци. Керттерча фондай юха мах бара вIашагIтехача комиссеша ергья инвентаризаци. Цул тIехьагIа цу комиссеша юха мах бергба. Из даь даккха деза 1971 шера 31 декабрь тIакхоаччаш, бакъда, керттерча фондай юха мах белгеи уж лелаяр къоастаделгеи дIахохьоргда 1972 шера 1 январага кхаччалца.

Керттерча фондай юха мах бара керттера юххьанцара документ да юха мах бареи лелаяь хилар къоастадареи ведомосташ.

Уж увттаде деза керттерча фондай инвентарни карточкай, юххьанцарча учета. зданейи сооружененйи инвентаризационни описей, технически документаце, машинаштеи оборудованенеи долча технически паспортий, кхыча документаце дарда тIа.

Керттерча фондай юха мах бара республике вIашагIтехай эзар гаргга комисси, цар балха юкъе дакъа лоацаш бархI эзар гаргга саг хургва. Цу комиссешта керте латт предприятей, организацей, гIишлоний, колхозий, совхозий кулгалхой.

Цул совгIа, кхыбола специалисташ юкъе а озаргба. ХIара комиссе керттера декхар да оттаяьча хана из болх чакхбаккхар, керттерча фондай юхаоттабаь махи уж лелаяри нийса къоастадар.

СССР правительства решенегIа цу балха кулгал дари тIахьожам лоаттабари тIадиллад пачхаьалкхен статистика органашта. Вай керттера декхар да цу гIулакха деттIа тIахьожам оттабар, къаьстта болх дIаболабеннача хьалхарча деношка, кхоачамбоацараш дIададахара министерствашка, объединенешка, управленешка гIолла де доагIар дар.

Цул тIехьагIа, юха мах бичъ, ерригача предприятешкареи организацешкареи отчеташ хьа эца а нийса йий хьажа а деза, счетни машинаш тIа цар обработка е еза. Сенна деш да из?

Производства издержкаши пайден къоастабара чIоагтIа лоархIам болаш да керттерча фондай экономически дарда тIа оттабаь мах бар.

Керттерча фондай мах бара боарамои характерои влияни ю амортизационни отчисленеш кIезигадукха - хилара а производственни фондех луш долчоа а.

Халкъа боахаме 1960 шера керттерча фондай юха мах баьчул тIехьагIа 10 шу даьннад. Цу хана денз керттерча фондай технически хьакъехьа доккхий хувцамаш хиннад.

Доккхий хувцамаш хиниал промышленни продукце оптови махкашка а. Цунца дувзаденна хьахиннад керттерча фондай юха мах бинза баргбоацаш хилари уж лелаяра къоастам бари.

Цу балха тIехь де лерхIар да керттерча фондашта цхьа бола мах оттабари цар боарам, структура, технически хьал довзари. Юха мах бара итогех шерра пайда эцаргба плановии боахамеи органаша ийслагIча пятилетке керттерча фондех биззан рациональнои пайда эцара дола гIулакхаш оттадеча хана. Парте XXIV съезда Директиваш тIа оттадаь махиллара, из Iалльмате боккха лоархIам болаш хургда вай мехка общественни производства эффективность лакхъяра.

П. ГРЕБЕНЩИКОВ.

ЛАЬТТАННА ДОАЛ ДЕШ ХИЛЧА

Кьона агроном Хариков Абуезид Ачхой - Мартана района «Новосельский» совхоза директор хилалехьа совхоз даим тIехьаюсаш яр.

Кьона директор веначул тIехьагIа деррига гIулакхаш кхьча тайпара хилар. Инициативней дисциплиней яхача гIулакхаша шоайла доттагIал тессар. Специалисташца, агрономашца дага а ваьнна цо 375 гектара тIа бIараш догIийтар. Тоайир сомийи, комсийи бешамаш. Цул совгIа укх тIеххьарча шерашка юртбоахама культурашта зе деча хIамашта духьала чIоагIа къовсам лоаттабу совхозе. Цу гIулакхаша торо хулийт боахаме кхееча ерригача юртбоахама культурай хIара шера лакха хьувкъам чуэца.

Иштта кердача пятилетка хьалхарча шера чуэцаргболча хьувкъама лаьрхIа дIадахача шера гурахь 450 гектара тIа кIа дIадийнадар совхозе. Из кхедеш низ кхобанзар кхаш леладераша. Ялат дIадувш, из хьатIадаьнначул тIехьагIа вIахо лакха хьувкъам кхебара ле деза деррига балхаш агротехнически дикагIа йолча лоацача ханашка чакхдаьхар. ХIаьта зехьа довнзар кхаш леладерий къа. Дукха ха йоацаш деррига кIа чуийца баьлар совхоза механизатораш. ЛаьрхIача гучадаьлар, хIара гектара тIара чуийца кIа юкъера лаьрхIача 30 совгIа центнер долга. ХIаьта социалистически декхарех чуэца дезаш хиннар 23 центнер мара дацар. Цу гIулакхо торо хилийтар план 450 тонн йолча пачхаьалкхенга шозза дукхагIа — 900 совгIа тонн кIа доха. ХIаьта ховш ма дий план совгIа йохкача хIара тоннах пачхаьалкхено 10 процент дукхагIа ахча дулга.

Доккха гIулакх да лакха хьувкъам кхебар. цхьабакъда, геттара лоархIаме да из ханнахьа чуэцар. Из болх толамца бир совхоза механизаторашa. Къаьстта лакха хьоккхамаш гойтар кIа чуэцаш комбайнерашa Говдуханов Вахас, Магомадов Салмана. Шоай балха нормаш хIара дийнахь 150—160 процент кхоачашъю цар.

— Чуийца даьннад ткъо баьццара горошек, — дувц бригадира Татарашвили Султана. — Ерригa 175 гектара тIа яр из совхозе. ХIара гектара тIара оаха чуийцар 40 центнер я. ПланагIа 33 центнер чуэца езаш яр из культура. Ялат чуэцашехь а чах мукъадаькка лаьтта аха болабелар трактористаш. Шин сменагIа дийнахьи бусси йиъ агрегат я оахам деш. ХIанзле 380 гектар лаьтта аьха баьннаб уж. Царех 250 гектара тIа укх шера гурахь ялат дIадувргда. ХIаьта из дIадувш эшаш дар кийча да. Масала, дIадувргдола деррига фу цхьоалагIча классах да. Тоъам боллаш я боахаме фуъца цхьана тоссаргйола минеральни удобренеш а, кхыдараш.

Лаьтта оахаш социалистически яхье хьалхле лелаю тракториста Инхаджиев Мохьмада. Норма 4,1 гектар йолча хIара сменагIа 6 гектар лаьтта оах цо.

Хьалха пайда ца боаккхаш хинна резерваш балха юкъе а кхувлаш къахьийга, лакха хьувкъам кхебаьб сом, баьцадараш леладераша.

ПланагIа чуэца дезачул ткъоткъаь итт процент дукхагIа чуэп цхьан гектара тIара нарсаш. Кадай лел нарсаш лохьеча болхлой кулгаш. Къаьстта дика болх бу Басаева Рукъаятас, Иналова Падас, Дербишева Набис, Сулейманова Аминатас. ХIара дийнахь шоай балха нормаш 50—60 процент тIехькхоачашъю цар.

Кердача пятилетка укх хьалхарча шера пачхаьалкхена 1800 тонн сом дIабала безаш ба боахама къахьегамхой. Дика хьыйкъар гуржий боалаши боалаби. ХIанзалаца хиннадац боахама гул а баь пачхаьалкхенга цу культурай 850 центнер хьувкъам бехка.

ХIанз хьалха кхачача сортех: «белый налив», «боровинка», «грушовка», «апорт» Iажаш чуэцаш ба совхоза къахьегамхой. Къаьстта дика лел из болх Эльмурзаев Сэйд-Ахьмада кулгалдеча боахама хьалхарча бригаде. Юкъера лаьрхIача дийнахь 40—50 тонн Iажаш чубахь цига.

Чуийца Iажаш керттерча даькъе СаьмуIашкарча консервни завода, «Горплодоовощторга» дIалу. ХIаьта цхьадола дакъа совхоза консервни цехага кхоач. Цул совгIа республика доазола дехьа а дIакхухь совхоза Iажаш.

—Дика къахьег сом чуэцараш, дувц бригадира С. Эльмурзаева.— ХIара дийнахь 80—90 саг хул бригаде Iажаш чуэцаш. Шоай балха нормаш 150—200 процент кхоачашъю Байдаева Тумишас, Юшаева Абдатас, Мацигова Найбас, Хумашева Лакас, кхычар. Цар новкъостлаца хIанзале 410 тонн Iажаш дIабеннаб оаха пачхьалкхенга.

Дешгара денга чIоагIлуш йоагIа совхоза-экономика.

— ПланагIа лаьрхIачул шовзткъе итт процент дукхагIа пайда эцаргба тха совхоза пятилетка укх хьалхарча шера. Из тха боахама берригача къахьегамой толам ба, — йоа совхоза директорa нов. Харикова.

П. НОВАКОВ,
агроном.

БУТТИ ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА БОКЪОИ

Бутт—Лаьттан тIарча берригача наьха, ерригача пачхаьалкхений доалахье. Иштта да Советски Союзо ООН Генеральни Ассамблея XXVI сесси хьажийта дIачуленнача, Бетта статута хьакъехьарча дунен халкъашта юкъерча Договора проекта маIан. Советски правительства цу машар безача инициатива хьакъехьа дувц профессора, юридически Iилмай доктора ЖУКОВ Геннаде.

ПРОБЛЕМАШИ ПЕРСПЕКТИВАШИ

Бетта правови режима лард еллаяр дунен халкъашта юкъерча къаьсттача документашца — Бутт а кхыдола сигалара телаш а чулоацаш космически аре тахкараи цунах пайда эцараи пачхаьалкхенаша чакхдоахача гIулакхий принципий хьакъехьарча Договораца (1967 шу), космонавташ кIалхарбахарах, космически ара ухийта космонавташи объекташи юхакхачийтарах йолча Соглашенеца (1968 шу). Цхьабакъда космонавтика доахача толамаша дIадех. цу документий цхьайола положенеш, пачхаьалкхенаша Бетта тIа чакхдоахача гIулакхий къаьстта шоай тайпара башхалонаш теркал а еш, дIахо кийчъелгеи хьадиа вIаштIехьйоахилгеи, космос караерзаяра дахькъе дIахо Iилма-технически прогресс елга.

Цу гIулакха лаьрхIа я Советски Союзо дIачуенна Бетта хьакъехьарча дунен халкъашта юкъерча Договора проект.

Керттера цо лерхIар сенах латт аьлча. из латт, тIема гIулакха Беттах пайда эцилга дехкарахи Бетта тIа пачхаьалкхенаша чакхдоаха деррига гIулакхаш машара хьашташа ма яххара а дерригача адамий ираза духьа а хургдолаш дола хIамаш Iалашдарахи. Из керттера маIан, кхетадеш долчча тайпара, Договора статьяшка, ма дарра даьшхад.

Белггала аьлча, советски проекта тIа, духхьал Беттаца тарлург йолча тайпара, бакъю сигаларча телашта йизза демилитаризаци ярах. ядерни герз е адам хIалакдергдолча герза моллагIа кхыдола тайпаш тIадола объекташ космосе дIанийсъелга дехкарах йола 1967 шерарча Договора положенеш.

Бетта йизза демилитаризаци ярах йолча положенеца цун маIн берригача Бетта нейтрализаци ярах йолча положенеца цун маIн цхьан пачхаьалкхенаша вокх пачхаьалкхенашта духьала могатагIала гIулакхаш леладара йола плацдарм Беттах хила йиш ца хилар долга кхета а деш. Цу тIа а деш дола къамаьл алхха Беттах хинна ца Iеш, цунна гонахьарча аренах а да.

Из тIеххьара уйла, хIанз лелаш долча 1967 шерарча Договора тIа Бетта гонахьарча пространства правови режима хьакъехьа цхьаккха хIама хьоахадаь ца хиларах, юридически керда я.

Цу 1967 шерарча Договора тIа дIаязъяьй ерригача пачхаьалкхений паргIатта Бетта тIа аха йиш хилара принцип. ТIаккха практически кхоачаш мишта ергья из? Бетта тIа алхха космически объекташ ухийтилга мара доацал-теш цу тIа оттадаьр е иштта Бетта тIа йIаьххача ханна лаьрхIа Iилман станцеш хьаелга а дувцаш я из? Кхыдола хаттараш а отт, белггала аьлча. пачхаьалкхений бокъо йий Бетта тIарча Iалама рузкъаех пайда эца? Нагахьа санна яле, тIаккха цун маIан малагIа да — моттигерча гIулакхашта Бетта тIарча Iалама ресурсаех пайда эцилгеи уж чакхйоахилгеи да е уж Лаьттан тIа Iокхухьилга да? Уж дерригаш а хIанззе а денз жоп дала дезаши 1967 шерарча Договоро дизза жоп луш доацеи хаттараш да.

Цу хаттарех дукхдачарна жоп корадоагIаргда Договора советски проекта тIара. Цу тIа ма дарра дувц Бутт цун тIехен моллагIча моттиге, цун ченашка, цунна гонахьарча арене тахкараи пайда эцараи шоай гIулакхаш чакхдахара йолча пачхаьалкхений бокъонах. Бетта тIа нах чуIераш санна иштта нах чуIеш йоаца а станцеш хьаяра йолча пачхаьалкхений бокъонах.

Бутт тахкараи цунах пайда эцараи йолкъаьст-къаьсттача пачхаьалкхений бокъо, цу даькъе цу тIа станцеш хьаяраи Iалама ресурсаш чакхъяхараи йола бокъо а, бакъъяь тIаэпар цхьанна а тайпара из шоай доалахьа берзабара йола цар бокъо бакъъяь тIаэпар да яхилга дац. Нийсхони дунен халкъашта юкъерча бокъони ларда тIа тахкен пайда эцеи мукъа биса беза Бутт.

Цу хьакъехьа советски проекто бакъъю 1967 шерарча Договора тIара принцип. Цхьабакъда, цу документа цхьайолча формулировка, белггала аьлча, «Бутти кхыдола сигалара телаш а тIехьа космически ареи къамо ший доалахьа ерзае йиш йолаш яц» яхачо тайптайпарча уйлашта никъ беннаб. Цхьаццаболча наха дувц Бетта тIара участкаш шоай доалахьа ерзаяра «бокъонех». Иштта могаду Бутт ООН-а е космоса лаьрхIа къаьстта вIашагIъеллача Агентства доале дIалулга а. Цунца дувзаденна бакъъяь тIа ца ийцача яргъяц хаьдагIа йола. Бетта тIехен ченаши пачхаьалкхений, дунен халкъашта юкъерча организацей, къаьст-къаьсттача наьха доалахье хила йиш яц яхаш (дувцаш йола советски проекта формулировка.

Проекта тIа, 1967 шерарча Договора тIа а санна, бакъъю шоай доалахьа йолеи Бетта тIехен тIа е цунна гонахьарча арей тIа кхоачаьи хIамаш, цу даькъе гIирсаш, аппаратура, оборудовани пачхаьалкхений шоай доалахьа хилара йола бокъо.

Ше йолча тайпара хила йоагIаш я аьнна хеталу «Бетта тIа чакхдоахача гIулакхаштца дувзаденнача дешашка цхьана гIулакхаш леладе гIертаргья» пачхаьалкхенаш яха проекта положени. Цунца дувзаденна белгалдоаккх, «цу тайпара цхьана леладеш дола гIулакхаш дуккхача оагIошкахьара санна, иштта шин оагIорахьара а чакхдаха йиш хилар».

Белггала бакъда Бетта тIа сага ниийслургдолча бирсачеи массаэрлараш санна доацачеи хьалаша тайп-тайпарча пачхаьалкхений вицалашта юкъе шерагIа йола контакташ оттаелгеи цхьана гIулакхаш леладелгеи дIадехаргхилар. Цунца цхьана белгалдоаккх, пачхаьалкхенаша «хIанз дахачеи тIехьа тIадоагIаргдолчеи ноахалий хьашташ теркалдеш» а хIаьта иштта кхыча пачхаьалкхений бокъонаш лоархIаш а Бутт тахкеи цунах пайда эцеи безаш хилар.

Советски проекто бакъду бутт бIехбайтаргбоацеи хIаьта иштта Бетта тIара ена вещество шийца хилар бахьан долаш лаьттан средайна юкъе вIаштIехьдоаца хувцамаш хулийтаргдоацеи превентивни гIулакхаш чакхдаханза дарг ца хилар.

Къовсам тIа долча цу дешашта советски проекта тIа оттадаьд лешаца хьаштдолаш йолча пачхаьалкхенашa консультацеш елга.

ТIаккха къовсам мишта къоастабе беза, нагахьа санна Бетта тIарча цхьан пачхаьалкхен объекташта е цига болча цун гражданашта вокх пачхаьалкхено леладеча гIулакхаша зе даь хуле? 1967 шерарча Договоро оттаду, нагахьа санна иштта моттиг нийсъелча, зе даь йоаа пачхаьалкхе дунен халкъашта юкъе бехктокхаме хилар, цхьабакъда, къоастадац зе даь йолча пачхаьалкхен бехк теркалбе беза е безац. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац советски проекта тIа из дош зе даьча пачхаьалкхен е цун персонала бехк бале мара дувца могадеш ца хилар.

Къаьстта уйла тIаяхийта йоагIаш я Бетта тIа волча сага вахари унахцIенали лорадар духьа тарлуш мел дола гIулакхаш чакхдахарах долча пачхаьалкхений декхара хьакъехьара советски проекта положени а.

Иштта я космосе пачхаьалкхенаша чакхдоахаргдолча гIулакхашта дунен халкъашта юкъера чIоагIа лард йоллара тIаерзаяь Советски Союза керда дипломатически инициатива. Из документ машара гIулакхеи пачхаьалкхенашта юкъе цхьана леладу гIулакхаш чIоагIдараи аьттув болаш да.

(АПН).

ДЕГО ХЬИЙХАЧА НОВКЪА

Решетников Николай Павлович, коммунистически хьисапе вахаши къахьегаши саг ва, — аьлар «Автоспецоборудоване» завода керттерча инженера Киев ХьакIаьша Хизарас. Цо цхьанне даь Iац Николай Павловича дика тешал. ДIа мел хьаттачо иштта дика вувц из. ХIаьта из ца вовзаш атта саг короргвац йоккхача заводе.

Кхоачаш пхийтта шу даланза вар из, балха венача хана. Цу хана денз ткъаь ялхайтта шу даьннад. Дешар юкъагI а ца дуташ шин шера гаргга «Красный молот» заводе ширпотреба цехе Iомалуши цул тIехьагIа сверловщик волаши болх бу нов. Решетникова. Цу лоацача хана хозача оамалашцеи дика болх барцеи коллективана ше везаволийт цо. Опыт йолча болхлошта нийсса бехктокхаме продукци кийчъяйт цунга. ХIаьта Николай Павловича шийх бенна тешам боабац дика лоархIаву ший декхарех.

Безам боацилга а доацаш хьалха денз ший дага лаьттар кхоачашдарца дувзаденна болх хувц цо. 1937 шера бархI класс чакх а яьккхе машеннаькъа техникуме деша вода. Цхьабакъда, из чакхъяккха праз хиланзар Николай Павловича. КхоалагIча курсе дешаш волаш 1940 шера Советски Эскаре гIулакх де вуг из. Цул тIехьагIа Сийлахь-боккха Даьй мехка тIом чакхбаллалца немецки фашистех майра латаш хул. Шаккха а бицлац нов. Решетниковна цкъа немцашца хинна къиза тIом. Цу тIем тIа итташ, бIаьш болча советски салташа синош Iодехкар. Краснодаран Армавиран юкъера «Голубая линия» яха немций чIоагIале хьаяккха аьнна дар Решетников Николай Павлович чувоагIаш хиннача бIуна денна хинна приказ. Советски салташта йиъ танкови дивизеи низ бола пехотеи духьалъяьккхар немцаша. Бийсан 200 метр мара вIаши гаьна бацар вайбараши немцийи. ШоллагIча дийнахь лаьрххIа артподготовка хинначул тIехьагIа чулилхача вайбараша хьаьккхар из моттиг. Йоккхача топа командир волаш цу тIем тIа дакъа лоац нов. Решетникова. ХIаьта цига чов а йий госпитале Iовул. Чов йийрзача юха а тIем тIа вода. майра латаш чакх воал из. Денал долча Решетников Николай Павловича «За отвагу», «За победу над Германией», «За оборону Кавказа», «За оборону Москвы» яха медалаш еннай.

ТIом чакхбаьлча Грозне цIа а вай юха а хьаьнала къахьега волалу Николай Павловича. ХIана ше волча «Автоспецоборудование» завода (хьалха хинна автомобилаштеи трактораштеи ремонт ю завод) нов. Решетникова къахьега 25 шу даьннад. Электромонтер ва из. Цо тоаю токарни, фрезерни станокай, «Минский» яха йоккхийча аппаратий электрооборудовани. Лоацца аьлча, токаца болх беш мел йолча механизмашта «дарба ду» цун кулгаша.

— ХIама ехачул тIехьагIа ханнахьа оарцагI а ваьнна тоаяр кхоачам болаш дац, из йохалехьа вала веза оарцагIа. — йоах нов. Решетникова. Ший участкера оборудовани малагIча хьала тIа я хов цуна, цIаккха а доал эшийтац.

Цхьабакъда, ший гIулакхаш дика леле а цхьан моттиге Iохайна вагIа сатец Николай Павловича. Энергетика отделе кIезига хул из. Из го безам бар завода цехашка ваха веза. Нагахь санна станок тоаеш цехе моллагIа оатхал ца тоаш хуле дIавелле моллагIа хIама хьаю цо цу сахьате. Тамаш а яц, из тайпа говза болхлой заводе кIезига ба. Къахьегара тIера волча Николай Павловича ший хана тайп-тайпара говзалаш Iомаяьй. Эшшача дика токарь, фрезеровщик, станочник, слесарь, сверловщик ва из.

Ший а коллектива а сий лакха лоаттадеш хьавоагIача цох заводе хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник вир. Цхьаккха еза ха дIаяхаяц нов. Решетниковна Сийлен грамота, ахчан совгIат ца луш, баркал ца кхайкадеш. Къаьстта хьинар айденна къахьийгар Николай Павловича В. И. Ленин ваь бIаь шу дулача шера. Цудухьа Ленински Юбилейни медаль елар цунна. Нов. Решетникова къахьегама боккха мах баьб. Дуккхача шерашка производстве хьинаре къахьегарахи дIаяха пятилетка ханал хьалха кхоачашъярахи Къахьегама Шеча байракха орден еннай Решетников Николай Павловича.

Дика производственник хиларах тарра завода общественни вахаре доккха дакъа лоац Николай Павловича. Из ва завода партийни бюро члени болхлой тIахьожама комитета председатела заместители. Массанахьа а бIарг кхоач ветерана. Лира къовсам лоаттабу цо къахьегамеи производственни дисциплина телхаерашца.

Хь. БАЛАЕВ.

БАРТ ЦА ХИЛЧА БОЛХ ЛЕЛАЦ

Ши да волаш я МалгIабикера художественни самодеятельноста коллективаш. ПаIаш «Малгобекнефть» НГДУ чуйоагIаш я, шоллагIа яраш района культура отделе чуйоагIа. ХIаьта ерригнеша а кхоачашдер цаI декхар да.

Шоай низаш вIашагIа а теха эггара лоархамегIа дола гIулакх дар кхоачашдеш деза ха я хIанзар яр. Из гIулакх да укх доагача деношка кхашка балхаш деш боахкача ахархой салоIам сакъердамегIа хургбола хIама дар: Бакъда, из укхаза вIаштIехьлалац. ВIашагIкхеташ бац цу тайп-тайпарча ведомствех болча артистий барт. Цу гIулакха «барт беш» дукха ха йоаю укхаза НГДУ профкомои культура отделои. Юххера а цунах хIама а ца хиле шоай хулача тайпара чакхйоакх моллагIа дIайолаь мероприяти. ХIаьта а артисташ цкъаза кIала гIолла шоайла дIа-хьа гIо де гIорт. Бакъда, духтIабаьлча кулгалхоша дохалу из.

Дукха ха йоацаш культура отдела болхлошца дага а ваьнна ший мехкарий ансамбль кхашка боахкачарна концерт оттаде бахийта велар промкома клубе болх беш вола Картоев Iалаудин. Промкомера хабар дера: дIагIо шоашта транспорт а корайоагIе артисташта даа мала шоашка дале, аьнна. Дехар гIулакх.

Сона хеташ, уж кхоачамбоацараш дIадоахалургдар, нагахьа санна горисполкома а НГДУ профкомо а художественни самодеятельноста гIулакх тоадоре, цар барт вIаштIехьбаргбола хIама доре. Из дош цIенхаштта дувца а, хIаьта тахка а деза ха тIехьаьнна дукха ха я.

Укхаза городеи юрташкеи бахача наьха къаьста хила дезаш хIама дац. Юртархоша шоай лаьтташка хьийга ца Iеш мехкдаьтта доаккхача а хьег къа, хIаьта городе баха нах а дукха ба кхашка болх беш. Цул совгIа шоашта моггача тайпара мукъа долча деношка а гIо ду цар совхозашта, колхозашта. Юкъерча къахьегамца йоакх МалгIабикхоша мехкдаьтта тонн а ялата тонн а ТIаккха цу ларда тIа лаьттача чIоагIагI хургдецарий цу вай ювцача художественни самодеятельноста гулакх а?

Цудухьа из дош теркал ца деш дутаргдац мотт тхона горисполкомо а укхазарча НГДУ промкомо а.

М. КАРАЕВ.

Советски ТIема-Фегарча Низий тIемахоша —авиатораша денгара денга тIагIертта эргадоахаш тоаду шоай тIема гIулакхаш, бIубенна лакхъю сигала гIолла наькъаш дара говзал, классни специалистий мугIараш алсам а доахаш. ТIехдика лоархIарий сий дола цIи лелаеш я дуккха экипажаш, отрядаш, гIулакхаш ду группаш. Летчикаша, штурманаша, техникаша, кхыча авиационни специалисташа тешшаме Iалашду вай Даьхен фегара доазонаш лораделга.

СУРТА ТIА: гIатта кийчлуш ва дикагIвола эпсар летчик-инженер Декин Владимир (лохера сурт).

Лакхерча сурта тIа: сигала гIолла деча наькъашта управлени еча командни пункте. Сигала гIолла наькъаш дара кулгалдеш ва подполковник В. Фомичев.

Н. АКИМОВА сурташ.

ТАСС фотохроника.

СТОЛИЧНИ СЦЕНА ТIА

4 августа Москве дIайолаеннай Нохч-ГIалгIай драматически театра итт дийнахьара гастролаш. Грознерча хьаьшаша гойтар граждански тIема турпала, нохчий Шеча Эскара командующи хинначоа хетаяь «Асланбек Шерипов» яха Х. Ошаева пьеса. Керттера ролаш ловзаю Д. Омаева, Н. Гикало — А. Хучиева. Спектакла постановщик — театра керттера режиссер М. Солцаев.

Укх шера шозткъа шу дузаш дола грозненски театр эггара хьалха вIашагIкхийттад москвичашца. Цун гастрольни репертуаре керттера моттиг дIалоац къаман драматурге произведенеша. Царна юкъе я Н. Музаева «Мехкдаьттахой» яхеи С. Бадуева «ПаьтIамат» яхеи пьесаш. Иштта столични зрителашта бIаргагургья театро цун цIи лелаеча Советски Союза Турпала Нурадилов Ханпашас леладаьча денал ерча гIулакхех йола А. Хамидова «Лергбоацараш» яха турпала драма.

Москва.

(ТАСС).

ШОЛЛАГIА ЭШЕЛОН

РСФСР футбола федераце дIакхайкаю 2 августе шоллагIча группа (кхоалагIа зона) командашта юкъе хиннача мехка чемпионата матчай результаташ:

«Динамо» (Ставрополь) — «Лори» (Кировокан) — 3:0, «Дружба» (Майкоп) — «Динамо» (Махачкала) — 2:1, «Машук» (Пятигорск) — «Химик» (Дзержинск) — 5:0, «Автомобилист» (Нальчик) — «Волга» (Горький) — 1:0, «Сталь» (Волгоград) — «Спартак» (Йошкар-Ола) — 2:1, «Уралан» (Элиста) — «Энергия» (Чебоксары) — 4:0. «Волга» (Ульяновск) — «Корд» (Балаково) — 1:0, «Кубань» (Краснодар) — «Терек» (Грозный) — 2:1.

Доазол дехьара

ДИКА ЮХЬ

Чехословацки Социалистически Республика къахьегамхой баха а бах, болх а бу кердача пятилетка хьалхарча шера. Укх деношка араьяхар хьалхарча ах шера халкъа боахам дегIабарахи паччахьалкхен план кхоачашъярахи йола даннеш. Из хоам чIоагIа раьза хинна тIайийцар мехка общественностеи дерригача дунен тIарча ЧССР доттагIашеи. Цо дика гойташ тешал ду республика экономика чIоагIа дегIаяра. Бокъалдар аьлча, хIанзарча индустре бос бола металлурги, хими, синтетически каучукеи пластмассайи производство, машиностроени санна долча керттерча доакъошка даьха толамаш плана контольни цифраша маяххара хинна ца Iеш дуккхача моттигашка царел тIех а да. Масала, химически производствои мехкдаьтта чакхдоахилгеи 10,4 процент, машинаши металлах хIамаши елга 10,1 процент, гIишлошъю материалаш арахецилга 10,4 процент лакхденнад.

Шоай низ тIабахийтари социалистически мехкашкара ток дукхагIа хьахецари бахьан долаш чIоагIъеннай халкъа боахама энергетически база, из шеръяра балхаш ду.

Укх ах шера лакхденнад халкъа эша предметаш арахецилга а, из тIаккхетара темпаш планови заданеша маяххара еце а. Кхачан продукташ яхарах аьлча, из 6,6 процент лакхденнад: из белггала плавал тIех да.

Сенца дашха доагIа производство иштта лакхъялар? ЛаьрхIачул дукхагIа эггара хьалха ерригача республике 2,3 процент а луш къахьегама овсарле лакхъяларца. Масала, Чешски республике гIолла из цифра 8 процент хилар, цо йиш хилийтар алапи 3,8 процент лакхде.

Уж толамаш даьхад эггара хьалха КПЧ къахьегама дисциплина чIоагIъяр дикка къахьегар бахьан долаш, къахьегамхой сакхетам лакхбалара а КПЧ 50 шу дареи чешски а словацки а коммунистий XIV съездеи сийна тIайийца декхараш кхоачашдара дог ураоттар а бахьан долаш. Цу бетташка лакхденнад мехка халкъа боахам дегIабоалабеча Коммунистически парте чIоагIало а хинна дIаэттача профсоюзий, кагирхойи кхалнаьхеи организацей хьинар.

Шоай толамех де а доагIаш доккхал я деш. ЧССР коммунисташеи беррига къахьегамхошеи кхетаду карагIаьннар — из дуккхьала юхь, хьалхара лайза гIа мара ца хилар. Бокъалдар аьлча, наьха хьалхьайнача инициативас дех тIа-тIа кердагIа йола резерваш, производствана доал дара гIулакх эргадаьккха тоаде дезача кадраш хьахаржарга а кийчъярга а хьажа езача оттаю министерстваш.

ДIахо а продукци дукхагIа яккхара кхы тIа а эша йоккхий торонаш йолаш я, масала, сменность лакхъяр безача маьхара оборудовани болх ца беш сеца латтилга лохдар, средствайи материалийи кхомбар санна яраш.

Къаьст-къаьстача предприятешта санна, промышленноста доакъошта а министерствашта а доал дара система чIоагIъергйола гIулакхаш ду партийни органаша. Промышленноста кулгалхошта хьалхашка латта декхар да производствана кхы а йоккхагIа интенсификаци яр, материала кхомбергбола хIама дар, потребителашта поставщикашта юкъера гIулакхаш леттIа дахар. Баха нах Iалашбара боккха теркам тIабахийт, цига долаш дола цхьадоз кхоачамбоацараш дашха доагIа снабженцаши мах беш йола организацеши хьайна яьнна ца яларца.

Чехословацки коммунисташа нийса белгалдоаккхаш махиллара, пятилетка керттера декхар да плана дикала хьоккхамаш кхоачашдар.

Социалистически Чехословакеца дог цIена боацача наха укх тIеххьарча ханналца тешам болийтацар, политически проблемаш толамца кхоачашйой а, экономически яраш КПЧ кхоачашъюларг хиларах. Чехословацки коммуниста йохайир уж расчеташ.

Мехка промышленность дегIаухаш доахача толамаша дикача дагара бу нах. Къаман комитеташка гурахь хургдолча хоржамашта эша дика хьал хьахулийт.

Уж дерригаш а керда пятилетка дика дIайолаялара белгалонаш я.

М. ПУЧКОВСКИЯ,
АПН соб. корр.

ЛОАЦЦА ХОАМАШ

ПАРИЖ, 3 август. (ТАСС). Кхерамзлен дешай хьахъехьара Европа юкъара совещани вIалла тIехьа а ца тетташ чехка гулъе ха эттай: дувцар да Европа халкъий кхоаненах, дерригача дунен тIарча машара кхоаненах, яхаш язду тахан «Юманите» газета оагIонаш тIа Французски компарте ЦК члена Жак Дене.

Ж. Дене боккъонца гучайоаккх Европа юкъара совещани гулъяра духьал долча гIозарий кампани. Цар болх беш йола керттера моттиг Европал араьхьа, Атлантикана дехьагIа я. Малхбузен Берлина санна долча лоархIамерчеи ше къаьстта долчеи деша хьакъехьара услове увттаяо цхьа хIама дагалолаш совещани гулъелга тIехьадаккхар, хIана аьлча из гулъейта хIаяз йиш яц.

«Юманите» тIахьех французски общественни уйла Европа юкъара совещани сихха гулъяра тIехьара болам шербара.

ВАШИНГТОН, 3 август. (ТАСС). Дуккха а дукхагIбараша ле яхарашкахьа ма ле яхарашкахьарчул цхьа сат сов хилар бахьан долаш селхан США сенато тIанийцар «Локхид» яхача эггара йоккхагIйолча американски авиастроительни компанена юхалург 250 миллион доллар далара паччахьалкхен гарантеех йола законопроект.

Финансови банкротства тIаэтта кампани, Пентагона керттерчарех йола подрядчик цу сахьата хьаллаьцар США паччахьалкхен гIозараша, США тIема промышленноста «кита» юхалург ахча даларах йола законопроект конгрессе кхаьчар юкъарчал довццаш КIайча цIенгара.

Кхыметтел законаш увттадераша а башха гIадбаха тIаэпанзар из законопроект американски общественноста дуккхабола вах налогаш телариЙ чотах из монополи хьаллаьцача правительства леладеча гIулакхашта эгIазбаха хиларгI.

КОТБАРГХИЛАРАХ ТЕШАШ

АЛЖИР, 3 август. (ТАСС). ПАИГК патриотически низаша португальски колонизаторех IоцIенъяьй мехка аханел совгIа йола территори, аьлар Гвинеяи (Бисау) Зелени Мыса гIейреши шоай лоIаме хилара Африкански парте Алжирерча викала Жозеф Тюрпена.

ГВИНЕЯИ (Бисау) Зелени Мыса гIейренийи халкъашца барт цхьоагIо хилара ди тIаьхоачаш селхан журналисташца вIашагIкхийттача Ж. Тюрпена аьлар, Гвинея (Бисау) мукъаяккхара тIехьара герзацара къовсам хIанз кердача этапа тIа баьнцаб: цхьайолча чIоагIаьнча пункташта тIагIертачара патриоташ ерригача городашта, царца Бисау столица а йолаш, шерра тIом барга баьнаб.

ПАИГК тIема операцеш ярца цхьан чIоагIъяьй мукъаяьхача районашкара ший позицеш а. Цига боккха болх бу керда вахар вIаштIехьдоаккхаш.

ПАИГК викало чIоагIа баркал аьлар социалистически мехкашта цар цIенча дегаца гвинейски халкъа къамаш—мукъадахара къовсам хьаллоацаш хиларах.

Цунца цхьана Ж. Тюрпена чIоагIа харцахьа лаьрхIар хIанзарча герзаца Португали мамогга Iалашъе гIертача НАТО агрессивни блоко леладу гIулакхаш, Нагахьа санна США-с, Англе, ФРГ, Итале, Израила, НАТО кхыча членаша теттара доккха тIема новкъостал доре, дукха ха хургъяр португальски захватчикаш мехкара лелхабаь, аьнна белгалдаьккхар цо.

ДОТТАГIЛЕНИ ДУВЦАР ВIАШИ КХЕТАДАРЕИ УЙЛАНЦА

Дунен общественноста боккха теркам тIабахийтаб вежарашха долча мехкий хьалхде лелаю деятелаш доттагIленца вIашагIкхетара, социализми коммунизми хьалъяра актуальни дешай хьакъехьа цига вIаши дагабалара боккха лоархIам болаш хилар белгал а доаккхаш.

БЕРЛИН. «Вежарашха долча мехкий хьалхле лелаю деятелаш доттагIал тIехь вIашагIкхетар», «ДоттагIлен уйланца», «Актуальни дешаш дувцар» — иштта керте а яздаь «Нойес Дойчланд», «Берлинер цайтунг», «Трибюне» яхача а кхыдолча а ГДР газеташа хьалхарча оагIон тIа араьккхай. Крыме вежарашха долча мехкий кулгалхой доттагIал тIехь вIашагIкхетарах болча хоама йизза текст.

«Берлинер цайтунга», «Дер моргена» белгалдоакх доттагIлен тIехь вIаши дагабовлача хана вежарашха долча мехкий хьалхле лелаеча деятелаша дунен коммунистически болама актуальни дешаши арахьарча политика проблемаши дийша хилар. «Керттера теркам тIабодаш хилар европейски кхерамзлен дешаш а», — яхаш язду «Нойе цайта».

ПРАГА. Эггара дикагIа гургболча моттигашка арабаьккхар чехословацки газеташа цхьадолча социалистически мехкий хьалхле лелаю деятелаши советски кулгалхойи Крыме вIашагIкхетарах бола хоам. Керте яздаьчун тIа кепайоазово белгалдоакх дунен халкъашта юкъера коммунистически болам дегIаахарен хIанзарча арахьарча политикаи дерригача дешай хьакъехьара вежарашха йолча а партей кулгалхой уйлаш цIаIаш хилар. Газеташа белгалдоакх социалистически паччахьалкхений бехктокхамерча вакалаша дерригача европейски мехкий оагIонгахьара континентера кхоххам дIабаккхара хьинаре гIа бакхханза баргбоацаш хилар чIоагIдаьлга, хIана аьлча из дIадех Европа халкъий хьашташа.

БЕТТА КАБИНА «АПОЛЛОН—15» ДIАХЕТТАЙ

НЬЮ-ЙОРК, 3 август. (ТАСС). Бетта кабина «Аполлон-15» яхача американски космически кема керттерча блокагIа дIахеттай. Космонавташа Д. Скотт, Д. Ирвини цхьа ха яьннача гIолла кема керттерча блокачу дIачубоаргба, А. Уорденах дIа а кхетаргба.

ВЬЕТНАМА ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА. Ханойски механически завода болхлоша ах шера производственни план ханал ши кIира хьалхагIа кхоачаш а яь, тIехдика машенаш аннай мехка юрта боахамаи промышленностаи эшарашта.

СУРТА ТIА: завода керда продукци.

ВНА — ТАСС сурт.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 28—33, Грозне 30—32 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буси хувцалуш морхаш а йолаш, цхьаццайолча моттигашка юкъ-юкъе лаьгIо догI а делхаш, ди а къувкъаш, хаьдда лостам боацаш гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 15—20, къулбехьарча районашка 12—17, деношка 27—32, къулбехьарча районашка 23—28 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Хьажа, ладувгIа

5 август.

ТЕЛЕВИДЕНИ:

18.00 — Передачай программа. 19.05 — Дешархошта фильм. 18.45 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.10 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 19.25 — Киножурнал. 19.35 — Саг, общества, закон. 19.55 — Шоана, бераш. 20.15 — Доакъараш кийчдеш латт. 20.30 — «Кхераме гастролеш» яха художественни фильм. 21.55 — Передачай программа. 22.00 — Сага о форсайтах». телевизионни художественни дуккха серийни фильма премьера. «Скачки в Эскоте» 24-гIа сери.

РАДИО:

6.30 — «Пятилетка къахьегама ахка». Юрта боахама болхлошта (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненски рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Халкъий доттагIленахи цхьатарра нийса бакъо хиларахи йола Ленински къама политика котъялар хьакъехьа КПСС — 24-гIа съезд яха беседа. (нохчий меттала). 8.40 — Т. Кокойте. «Азу» яха концертни фантази. (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 9.15 — «Коммунисташ — къахьегамхой вIаштIехьбоахареш» яха беседа (эрсий меттала). 9.30 — Даьхенах дола Нохч-ГIалгIай иллеш (нохчий меттала). 10.00 — Москва. 16.00 — «Къона тIехье» нохчий меттала). 16.15 — Доалдара школа (эрсий меттала). 16.30 — Просвещене болхлой республикански ЦIен вокальни коллектива доакъашхой выступлени. 17.00 Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

6 август

ТЕЛЕВИДЕНИ:

11.00 — Дешабаха ха кхачанза барашта дола мультфильм. 11.30 — Дешархошта. «Шит и меч» яха художественни фильм. (Хьалхара сери) 17.05 — Передачай программа. 18.00 — Дешархошта фильм. 18.20 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай, эрсий меттала). 18.45 — Хоамаш, реклама. 18.55 — Киножурнал. 19.00 — ГIишлошхьалъечара кагирхой (гIалгIай меттала). 19.20 — ГIишлошхошта дола концерт (гIалгIай меттала). 19.50 — «Похищенный» яха художественни фильм. 21.35 — Передачай программа. 21.40 — Городе Гомеле химически завод хьалъеча.

РАДИО:

6.30 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненски рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Агитатор кхай тIа ва» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 8.40 — «Лош кхоачашдир» яха репортаж (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 9.15 — Кавказа халкъий ашараш (гIалгIай меттала). 10.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Концерт (нохчий меттала). 16.30 — «Лаххара совгIат деннар» яха очерк (гIалгIай меттала). 16.45 — Хьона дага доагIий, новкъост?... (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш. (эрсий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

РЕДАКЦЕ АДРЕС; г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш; редактора — 3-44-96; редактора зам — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культурай, промышленностеи отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ; г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05162. Заказ № 7481.